મુખગણિત શિક્ષક

ભાગ ૫.

સર્વ હક સ્વાધીન

કિંમત ૦-૬-૦

પોસ્ટેજ જુદું.

ફેબ્રુઆરી

છગનલાલ મોતીરામ શાહ.

" મુખગણિત શિક્ષક "વગેરેના કર્તા શાહપોર-સુરત

-છગનલાલ મોતીરામ શાહ શાહપોર-સુરત

૧૨ના ગુણોત્તરપૂર્ણ નોંધ સાથે તમામ ગુણોત્તરના
લેખાં ફક્ત ત્રણજ રીતથી ગણી શકાય એવી
નવીન સરળ યુક્તિવાળો

—: ચોથા ધોરણનો :—

મુખગણિત શિક્ષક ભાગ ૫.

રચનાર—છગનલાલ મોતીરામ શાહ.
"ડિકટેશન શિક્ષક" વગેરેના કર્તા.
રચનારનું ઠેકાણું—શાહપોર-સુરત

પ્રસિદ્ધ કર્તા—છગનલાલ મોતીરામ શાહ.
પ્રસિદ્ધ કરવાનું ઠેકાણું—શાહપોર-સુરત.

છાપનાર—નારાયણરાવ લક્ષ્મણરાવ નીકમ.
છાપવાનું ઠેકાણું—"શકર" પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ, ચૌટાના પુલપર
ટાંકી પાસે-સુરત.

આવૃત્તિ ૧૦ મી] [પ્રત ૧૦૦૦.

ફેબ્રુઆરી] [સને ૧૯૨૪
કિંમત રૂ. ૦-૪-૦ પોસ્ટેજ જુદું

મુંબઈ ઈલાકાની ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા માટે

અભિપ્રાય.

રા. રા. છગનલાલ મોતીરામ શાહ શાહપોર-સુરત.

સલામ દીગર-"આપની બનાવેલી "ચોથા ધોરણની ભૂગોળની પ્રશ્નોત્તરમાળા" મે પહેલેથી છેવટ સુધી વાંચી. અહીની સ્કુલમા ધોરણ ચોથામા ભૂગોળની પરીક્ષા હમેશા લખાણથી થાય છે, માટે અહીના શિક્ષકોને ભૂગોળના પુસ્તક ઉપરથી પ્રશ્નોત્તર લખાવવા પડતા તે મહેનત આપના પુસ્તકથી ઘણી ઓછી થઇ છે. પ્રશ્નો પણ આપે નવા ધોરણમા મંજુર થયા પ્રમાણે ભૂગોળમાંથી ચુંટી ઉત્તમ પ્રકારે ગોઠવ્યા છે, જેથી વિદ્યાર્થીઓને એકવાર વાચી જવાથી સહજ યાદ રહી જાય છે, તે મારા જાતિ અનુભવથી જાણવામા આવ્યુ છે. આવા પ્રશ્નોત્તરમાં બાળકને પણ રસ પડે છે, અને શિક્ષકની મહેનત વૃથા જતી નથી. આવુ ઉત્તમ પુસ્તક બહાર પાડવા માટે આપને ધન્યવાદ આપુ છુ, અને આપના પ્રયાસને સારૂ ઉત્તેજન મળે એમ ઇચ્છુ છુ." એજ. લી૦

તા૦ ૯-૧૨-૧૯૧૯ **ભગવાનજી દેવજી** પંડ્યા.

માંગરોળ (કાઠિઆવાડ) તાલુકા સ્કૂલ માસ્તર

પ્રકરણ ૧.

કોષ્ટકો

અર્થદર્શક પરિમાણો.

૧. દેશી નાણાનું

૧૨ પાઈ=૧ આનો.
૧૬ ઉપઆના=૧ આનો
૪ પૈસા=૧ આનો
૫ સુરતી પૈસા=૧ આનો
૬। દોકડા=૧ આનો
૧૦૦ બદામ=૧ આનો

---

૧૬ આના=૧ રૂપીઓ
૧૦૦ દોકડા=૧ રૂપીઓ
૮૦ સુરતીપૈસા=૧ રૂ.

---

૨. અંગ્રેજી નાણાનું

૪ ફાર્થિંગ=૧ પેની
૧૨ પેન્સ=૧ શિલિંગ
૨ શિલિંગ=અર્ધો ક્રાઉન.
૫ શિલિંગ=૧ ક્રાઉન
૨૦ શિલિંગ=૧ પૌંડ
૪ ક્રાઉન=૧ પૌંડ
૨૧ શિલિંગ=૧ ગીની

ભારદર્શક પરિમાણો.

૩. અંગ્રેજી સાધારણ તોલનું.

૧૬ ડ્રામ=૧ ઔંસ
૧૬ ઔંસ ૧ પૌંડ
૨૮ પૌંડ-૧ ક્વાર્ટર
૪ ક્વાર્ટર=૧ હંડ્રેડ
૨૦ હંડ્રવેટ=૧ ટન

આ તોલને એવાર્ડુપોઈઝ વજન કહે છે

૪ દવા તોલવાનું (અંગ્રેજી.)

૨૦ ગ્રેન=૧ સ્ક્રુપલ
૩ સ્ક્રુપલ=૧ ડ્રામ
૮ ડ્રામ=૧ આંસ
૧૨ આંસ=૧ પૈંડ.

આ તોલને એપોથાકરી વજન કહે છે.

૫. સોનું રૂપું. જવાહીર તોલવાનું (અંગ્રેજી.)

૨૪ ગ્રેન=૧ પેનીવેટ
૨૦ પેનીવેટ=૧ ઔંસ
૧૨ ઔંસ=૧ પૌંડ

આ તોલને ટ્રોય વજન કહે છે.

૬ મોતી તોલવાનું (દેશી)

૧૬ આના=૧ રતી
૨૪ રતી=૧ ટાંક.

મહત્વદર્શક પરિમાણો.

૭. અંતર માપવાનું (અંગ્રેજી)

૧૨ ઈંચ=૧ ફુટ.
૩ ફુટ=૧ યાર્ડ
૫॥ યાર્ડ=૧ પોલ
૪૦ પોલ=૧ ફર્લાંગ

૮ ફર્લાંગ=૧ માઇલ
૩ માઇલ=૧ લિગ

૮. અંગ્રેજી ચોરસ માપ.

૧૪૪ ચોરસ ઇંચ=૧ ચોરસ ફુટ
૯ ચો.ફુટ=૧ ચોરસ યાર્ડ
૩૦। ચોરસ યાર્ડ=૧ ચોરસ પોલ (પંચ)
૪૦ પોલ=૧ રૂડ
૪ રૂડ=૧ એકર
૬૪૦ એકર=ચોરસ માઇલ

૯. જમીનની લંબાઇ માપવાનું (અંગ્રેજી)

૧૬ આના=૩૩ ફુટ=૧ ગુંઠો
૪૦ ગુંઠા=૧ એકર

---

૧. બદામની ધાત

૫ બદામ=૦। સુરતી પૈસો.
૧૦ બદામ=૦॥ સુ૦ પૈ
૧૫ ,,=૦।।। ,,
૨૦ ,,=૧ ,,
૨૫ ,,=૧। ,,

૬। બદામ=૦॥ પાઇ=૧ ઉપઆનો
૧૨॥,,=૧॥,=૨ ,,
૧૮।।।,,=૨।=૩ ,,
૨૫ ,,=૩ ,=૪ ,,

---

૧૬ બદામ=૧ દોકડો
૨૦ બદામ=૧ સુરતી પૈસો
૨૫ બદામ=૧ સવાકો

---

૨ ઉપઆનાની ધાત.

૧ ઉપઆનો=૦॥ પાઇ
૨ ,,=૧॥ પાઇ
૩ ,,=૨। પાઇ
૪ ,,=૩ પાઇ

૮૬૦ આ૦=રૂ ૦)૦॥
૧૨ ,=રૂ ૦)૦।।।
૧૬ ,,=રૂ. ૦)–

---

૩. દોકડાની ધાત.

૬। દોકડા રૂ ૦)–
૧૨॥ ,, રૂ. ૦)=
૧૮।।। ,, રૂ ૦)≡
૨૫ ,, રૂ ૦।
૩૧। ,, રૂ. ૦।–
૩૭॥ ,, રૂ. ૦।=
૪૩।।। ,, રૂ ૦।≡
૫૦ ,, રૂ ૦॥
૫૬। ,, રૂ ૦॥–
૬૨॥ ,, રૂ ૦॥=
૬૮।।। ,, રૂ ૦॥≡
૭૫ ,, રૂ ૦।।।
૮૧। ,, રૂ ૦।।।–
૮૭॥ ,, રૂ ૦।।।=
૯૩।।। ,, રૂ ૦।।।≡
૧૦૦ ,, રૂ ૧)
૨૦૦ ,, રૂ. ૨)
૩૦૦ ,, રૂ. ૩)

૪૦૦ દોકડા રૂ ૪)
૫૦૦ ,, રૂ. ૫)
૬૦૦ ,, રૂ ૬)
૭૦૦ ,, રૂ ૭)
૮૦૦ ,, રૂ. ૮)
૯૦૦ ,, રૂ. ૯)
૧૦૦૦ ,, રૂ ૧૦)
આ મુજબ બદામની

સાડાસાતનો પા.

૭॥ નો ૦।
૧૫ નો ૦॥
૨૨॥ નો ૦॥।
૩૦ નો ૧
૩૭॥ નો ૧।
૪૫ નો ૧॥
૫૨॥ નો ૧॥।
૬૦ ના ૨
૬૭॥ ના ૨।
૭૫ ના ૨॥
૮૨॥ ના ૨॥।
૯૦ ના ૩
૯૭॥ ના ૩।
૧૦૫ ના ૩॥
૧૧૨॥ ના ૩॥।
૧૨૦ ના ૪
૧૨૭॥ ના ૪।
૧૩૫ ના ૪॥
૧૪૨॥ ના ૪॥।
૧૫૦ ના ૫

આ આંક ગાડી, મહીના અને વ્યાજના હિસાબ કરવામા ખાસ ઉપયોગી છે

સુરતી પૈસાની ધાત.

૧। સુ૦ પૈ૦ રૂ ૦)૦।
૨॥ ,, રૂ ૦)૦।
૩॥। ,, રૂ ૦) ૦॥।
૫ ,, રૂ. ૦)-
૧૦ ,, રૂ. ૦)=
૧૫ ,, રૂ. ૦)≡
૨૦ ,, રૂ. ૦।
૨૫ ,, રૂ ૦।-
૩૦ ,, રૂ ૦।=
૩૫ ,, રૂ. ૦।≡
૪૦ સુ૦ પૈ૦ રૂ ૦॥
૪૫ ,, રૂ. ૦॥-
૫૦ ,, રૂ ૦॥=
૫૫ ,, રૂ ૦॥≡
૬૦ ,, રૂ ૦॥।
૬૫ ,, રૂ ૦॥।-
૭૦ ,, રૂ ૦॥।=
૭૫ ,, રૂ ૦॥।≡
૮૦ ,, રૂ ૧)
૮૫ ,, રૂ ૧)-
૯૦ ,, રૂ ૧)=
૯૫ ,, રૂ ૧)≡
૧૦૦ ,, રૂ. ૧।
૨૦૦ ,, રૂ ૨॥
૩૦૦ ,, રૂ. ૩॥।
૪૦૦ ,, રૂ. ૫)
૫૦૦ ,, રૂ ૬।
૬૦૦ ,, રૂ. ૭॥
૭૦૦ ,, રૂ. ૮॥।
૮૦૦ ,, રૂ. ૧૦)
૯૦૦ ,, રૂ. ૧૧।
૧૦૦૦ ,, રૂ. ૧૨॥

સુરતી પૈસાનુ નાણુ સહેલી કરવાની રીત.

પૈસાનો જમણી તરફનો એટલે એકમનો અંક કાપી નાખવો, બાકી રહેલા દશકને બેએ ગુણવાથી આના આવશે, અને કાપેલા એકમ જેટલા સુરતી પૈસા બેએ ગુણવાથી આના આવે તેનુ કારણ એ છે કે દશ પૈસાના બે આના થાય માટે દશક સુરતી પૈસાને બેએ ગુણવાથી આના આવે

ઉદાહરણ—૧૪૫ સુરતી પસાનુ નાણું શુ ? ૧૪૫ માથી પાચડો કાપી નાખ્યો, બાકી ૧૪ દશક રહ્યા, તેને બેએ ગુણવાથી ૨૮ આના, ને પાચ પૈસા જવાબ એટલે ૨૮ આના=રૂ. ૧॥।~ જવાબ

૧૨ પાઇ=૧ આનો
૧૨ મણ=૧ માણી
૧૨ નગ=૧ ડઝન
૧૨ ડઝન=૧ ગ્રોસ
૧૨ ઇંચ=૧ ફુટ
૧૨ મહીના=૧ વર્ષ
૧૨ આંગળ=૧ વેંત.
૧૨ માસા=૧ તોલો
૧૨ ઔંસ=૧ પૌંડ(ટ્રોય)

---

૧૨ મણ=૧ માણી
૯ મણ=૦॥। મણી
૬ મણ=૦॥ માણી
૩ મણ=૦। માણી
આ મુજબ ઉપરના [કોષ્ટકની

---

૨૦ નગ=૧ કોડી
૨૦ મણ=૧ ખાડી.
૨૦ ધડી=૧ ભાર
૨૦ ધા=૧ રીમ
૨૦ તસુ=૧ હાથ
૨૦ ત્રીસવાસી=૧ વસો
૨૦ વસા=૧ વીધુ
૨૦ હંડ્રવેટ=૧ ટન
૨૦ પેનીવેટ=૧ ઔંસ
૨૦ ગ્રેન=૧ સ્ક્રુપલ.

---

૨૦ મણ=૧ ખાડી.
૧૫ મણ=૦॥। ખાડી.
૧૦ મણ=૦॥ ખાડી
૫ મણ=૦। ખાડી
આ મુજબ ઉપરના કોષ્ટકની.

---

૨૪ મણ=૧ ભાર.
૨૪ તસુ=૧ ગજ.
૨૪ તાવ=૧ ધા.
૨૪ રતી=૧ ટાંક
૨૪ આંગળ=૧ હાથ.

૨૪ ફર્લાંગ=૧શિલિંગ
૨૪ ગ્રેન=૧ પેનીવેટ

---

૨૪ મણ=૧ ભાર
૧૮ મણ=૦।।। ભાર
૧૨ મણ=૦।। ભાર
૬ મણ=૦। ભાર

---

૩૨ મણ=૧એડીઉ
૩૨ વાલ=૧ તોલો
૩૨ રૂ ભાર=૧ પૌંડ (ટ્રોય)
૩૨ કવાર્ટ=૧ બુશલ
૩૨ પેક=૧ કવાર્ટર

---

૩૨ મણ=૧ ખેડીઉ
૨૪ મણ=૦।।। ખેડીઉં
૧૬ મણ=૦।। ખેડીઉ
૮ મણ=૦। ખેડીઉં
આ મુજબ ઉપરના કોષ્ટકની,

૩ ફુટ=૧ વાર=યાર્ડ
૨। ફુટ=૦।।। વાર
૧।। ફુટ=૦।। વાર
૦।।। ફુટ=૦। વાર

૧૦૦૦ નંગ=૧ હજાર
૭૫૦ નંગ=૦।।। હજાર
૫૦૦ નંગ=૦।। હજાર
૨૫૦ નંગ=૦। હજાર

---

૧૦૦ બદામ=૧ આનો
૧૦૦ દોકડા=૧ રૂપીઓ
૧૦૦ નંગ=૧ સેંકડો

---

૨૫ બદામ=રૂ ૦)૦।
૫૦ ,, રૂ ૦)૦।।
૭૫ ,, રૂ ૦)૦।।।
૧૦૦ ,, રૂ. ૦)–

૬। બદામ=૧ઉપઆનો
૬। દોકડા=૧ આનો

---

૧૬ આના=૧રૂપીઓ
૧૬ ઉપઆના=૧આનો
૧૬ ઉપઉપઆના=૧ ઉપઆનો
૧૬ કાચીપાઇ=૧પાઇ
૧૬ તીસવાસી=૧બદામ
૧૬ બદામ=૧ દોકડો
૧૬ વાલ=૧ગદીઆણો
૧૬ મણ=૧ કળશી
૧૬ અધેળ=૧ શેર
૧૬ પાયલી=૧ ફરો
૧૬ ડ્રામ=૧ઔંસ(એવ)
૧૬ઔંસ=૧પૌંડ (એવ)
૧૬ચોરસઆના=૧ગુંઠો

૧૬×૧=થી ૧૬×૨૦=સુધી મોઢે કરવાથી આનાના રૂપીઆ, ઉપઆનાના આના, ઉપ ઉપઆનાના ઉપઆના, વીસવાસીની બદામ, બદામના દોકડા, અધોળના શેર, અઢીશેરીના મણુ, પાયલીના ફરા, દ્રામના ઔંસ, ઓંસના પૌંડ (એવ), વાલના ગદિઆણા, મણુની કળશી અને ચોરસ આનાના ગુંઠા કરવા સુગમ પડશે

ઉદાહરણ—૧૪૪ આનાના, ઉપઆના,ઉપઉપઆના, વીસવાસી, બદામ, વાલ અને મણુના, રૂપીઆ, આના, ઉપઆના, બદામ, દોકડા, ગદિઆણા ને કળશી કેટલી?

૧૪૪મા ૧૬ નવવાર છે માટે ૯ રૂપીઆ, ૯ આના, ૯ ઉપઆના, ૯ બદામ, ૯ દોકડા, ૯ ગદિઆણા, ને ૯ કળશી

૧૨×૧થી ૧૨×૨૦=સુધી મોઢે કરવાથી પાઇના આના, નગના ડઝન, ડઝનના ગ્રોસ, મણુની માણી, મહીનાના વર્ષ, આગળના વેત, ઇંચના ફુટ, માસાના તોલા અને ઔંસટ્રોયના પૌંડ કરવા સુગમ પડશે

ઉદાહરણ—૧૪૪ પાઇ, નગ, ડઝન મણુ, મહીના, આંગળ, ઇંચ, માસા, અને આંસ ટ્રોયના, આના, ડઝન, ગ્રોસ, માણી, વર્ષ, વેત, ફુટ, તોલા અને પૌંડ ટ્રોય કેટલા?

૧૪૪મા ૧૨ બારવાર છે. માટે ૧૨ આના, ૧૨ ડઝન, ૧૨ ગ્રોસ, ૧૨ માણી, ૧૨ વર્ષ ૧૨ વેત, ૧૨ ફુટ, ૧૨ તોલા અને ૧૨ પૌંડ ટ્રોય

પૂર્ણાંક સખ્યાના વર્ગ કરવાની સહેલી રીતો:—

પહેલી રીત—ગુણકના એકમ ગુણ્યમા મેળવી, તેથી જે બે નવી સંખ્યા બને, તેનો ગુણાકાર કરી તેમા ગુણ્ય અને ગુણકના એકમનો ગુણાકાર મેળવવો.

બીજી રીત—ગુણાકાર કરવો સહેલો પડે એવી સંખ્યા ગુણકના એકમમાંથી લઇ ગુણ્યમાં મેળવવી, અને તેથી જે બે નવી સંખ્યા બને તેનો ગુણાકાર કરી તેમાં ગુણ્ય અને ગુણકની ઉમેરેલી તથા બાદ કરેલી સંખ્યાનો ગુણાકાર મેળવવો. જેમકે ૧૯ નો વર્ગ કરો.

પહેલી રીત—૧૯+૯=૨૮, ૧૯−૯=૧૦, ૨૮×૧૦=૨૮૦,
૯×૯=૮૧, ૨૮૦+૮૧=૩૬૧

બીજી રીત—૧૯+૧=૨૦, ૧૯−૧=૧૮, ૨૦×૧૮=૩૬૦,
૧×૧=૧ ૩૬૦+૧=૩૬૧.

આણુપાણુવાળી સંખ્યાનો વર્ગ કરવાની સહેલી રીત:—

પહેલી રીત—ગુણકની રકમમાં જે પાણો હોય તે ગુણ્યમાં મેળવી, તેથી જે બે નવી સંખ્યાઓ બને તેનો ગુણાકાર કરી તેમાં ગુણ્ય અને ગુણકની પાણોનો ગુણાકાર મેળવવો.

બીજી રીત—ગુણાકાર કરવો સહેલો પડે એટલી પાણો ગુણકની રકમમાંથી લઇ ગુણ્યમાં મેળવવી, અને તેથી જે બે નવી સંખ્યાઓ બને તેનો ગુણાકાર કરી તેમાં ગુણ્ય અને ગુણકની ઉમેરેલી તથા બાદ કરેલી પાણોનો ગુણાકાર મેળવવો જેમકે ૭।।।નો વર્ગ કરો

પહેલી રીત—૭।।।+૦।।।=૮।।, ૭।।।−૦।।।=૭, ૮।।×૭=૫૯।।,
૦।।।×૦।।।=૦।।~, ૫૯।।+૦।।~=૬૦)~

બીજી રીત—૭।।।+૦।=૮, ૭।।।−૦।=૭।।, ૮×૭।।=૬૦,
૦।×૦।=૦)~ ૬૦+૦)~=૬૦)~,

દશક સરખા હોય પણ એકમ સરખા ન હોય એવી કોઇ બે સંખ્યાનો ગુણાકાર કરવાની સહેલી રીત.

ગુણકમાંના એકમ ગુણ્યમાં મેળવી, તેથી જે બે નવી સંખ્યાઓ બને તેનો ગુણાકાર કરી, તેમાં ગુણ્ય અને ગુણકના એકમનો ગુણાકાર મેળવવો આ રીત સરખા શતક, હજાર, ઇત્યાદિવાળી બે સંખ્યાઓના ગુણાકારને પણ લાગુ પડશે તેમજ આણપાણવાળી સંખ્યાઓ કે જેના પૂર્ણાંક સરખા હોય તેવી બે સંખ્યાઓના ગુણાકારને પણ લાગુ પડશે, એટલુંજ નહિ પણ વર્ગને પણ લાગુ પડશે. જેમકે —

૧૫×૧૭, ૪૫×૪૩, ૧૨૫×૧૩૫, ૩।।।×૩।, ૪।।≈×૪।.

(૧૫+૭) × (૧૭−૭) + (૫×૭)=૨૨×૧૦+૩૫=૨૫૫

(૪૫+૩) × (૪૩−૩) + (૫×૩)=૪૮×૪૦+૧૫=૧૯૩૫.

(૧૨૫+૩૫) × (૧૩૫−૩૫) + (૨૫×૩૫)=૧૬૦×૧૦૦+૮૭૫
=૧૬૮૭૫.

(૩।।।+૦।) × (૩।−૦।) + (૦।।।×૦।)=૪×૩+૦)≋=૧૨)≋

(૪।।≈+૦।) × (૪।−૦।) + (૦।।≈×૦।)=૪।।।≈×૪+૦)≈।।=૧૯।।≈।।

રૂ ૦। નો વર્ગ રૂ ૦)≈	રૂ ૧।। નો વર્ગ રૂ. ૨।
રૂ ૦।। ,, રૂ. ૦।	રૂ ૧।।। ,, રૂ ૩)≈
રૂ, ૦।।। ,, રૂ ૦।।≈	રૂ ૨ ,, રૂ. ૪
રૂ. ૧ ,, રૂ. ૧	રૂ. ૨। ,, રૂ. ૫)≈
રૂ. ૧। ,, રૂ. ૧।।≈	રૂ ૨।। ,, રૂ ૬।

પાણોના ગુણાકાર	
३ ०। ×०।=३ ०)-	३ ०)०। ×०।=३ ०)०)-
३ ०॥ ×०।=३ ०)=	३. ०)०॥ ×०।=३. ०)०)=
३ ०॥। ×०।=३ ०)≡	३ ०)०॥। ×०।=३. ०)०)≡
३ ०। ×०॥=३ ०)=	३ ०)०। ×०॥=३. ०)०)=
३. ०॥ ×०॥=३ ०।	३ ०)०॥ ×०॥=३ ०)०।
३ ०॥। ×०॥=३ ०।=	३. ०)०॥ ×०॥=३. ०)०।=
३ ०। ×०॥=३. ०)≡	३ ०)०। ×०॥=३. ०)०)≡
३. ०॥ ×०॥।=३. ०।=	३ ०)०॥ ×०॥।=३ ०)०।=
३ ०॥। ×०॥।=३ ०॥-	३ ०)०॥। ×०॥।=३ ०)०॥-

મનોગત ૧.

૧) ૭૨, ૯૬, ૧૯૨, ૨૨૪, ૩૦૪, ૬૫ ઉપઆનાના ઉપઆના, ઉપઆનાના આના, વીસવાસીની બદામ, બદામના દોકડા, વાલના ગદિઆણા, અઢીશેરના મણ, અધોળના શેર, પાયલીના ફરા, ગ્રામના ઔસ (એવ,) ઔસના પૌડ (એવ,) ચોરસ આનાના ગુઠા કરો.

૨) ૪૩॥, ૭૬।, ૧૨।, ૬૭॥ અને ૮૦ રૂપીઆભારના અધોળ તથા શેરની અઢીશેરી કહો.

૩) ૪૨॥, ૫૫, ૯૭॥, ૧૪૬॥, ૩૫૮, ૨૭૬, ૪૨૩ ૬૨૯ અને ૫૭૭॥ સુરતી પૈસાનુ નાણું કરો.

૪) ૧૫, ૩૭, ૪૮, ૭૫, ૧૪।, ૨૫॥ ૩૭॥નો વગ કરો.

૫) ૧૫×૧૮, ૩૩×૩૭, ૩૫×૩૩, ૧॥×૧।, ૨॥×૨॥નો ગુણાકાર કહો.

૬) રૂ. ०। થી રૂ. ૨॥ સુધીનો વર્ગ કહો.

પ્રકરણ ૨.

ગુણોત્તરની સમજ.

એક સખ્યા બીજી સખ્યાથી કેટલા ગણી છે અથવા બીજીનો કેટલામો ભાગ છે એ બતાવનારી ત્રીજી સખ્યાને તે બે સખ્યાનુ *ગુણોત્તર કહે છે જેમકે ૨૪ એ ૬થી ૪ ગણીછે, માટે ૨૪ અને ૬નુ ગુણોત્તર ૪ ૬ એ ૨૪ નો ચોથો ($\frac{૧}{૪}$) ભાગ છે, માટે ૬ અને ૨૪નુ ગુણોત્તર $\frac{૧}{૪}$ $\frac{૨}{૩}$ અને $\frac{૮}{૧૨}$નુ ગુણોત્તર $\frac{૨}{૩}$÷$\frac{૮}{૧૨}$=$\frac{૩}{૪}$ છે.

એકજ જાતની કોઇ બે સખ્યાનો મુકાબલો બે રીતે થઇ શકે.

૧) એક સખ્યા બીજીથી કેટલી વધારે અથવા ઓછી છે એમ કહીને

૨) એક સખ્યા બીજીથી કેટલા ગણી છે અથવા બીજીનો કેટલામો ભાગ છે એમ કહીને

જેમકે ૨૪ અને ૬ એ બે સખ્યાઓ લીધી તો પહેલી રીતે ૨૪ એ ૬થી ૧૮ વધારે છે અથવા ૬ એ ૨૪થી ૧૮ ઓછી છે એમ કહેવાય, અને બીજી રીતે ૨૪ એ ૬થી ૪ ગણી છે અથવા ૬ એ ૨૪ નો ૪થો ($\frac{૧}{૪}$) ભાગ છે એમ કહેવાય પહેલી રીતમા બેસખ્યાની બાદબાકી કરવી પડે છે, અને બીજી રીતમા પહેલીને બીજીએ ભાગવી પડે છે, ગુણોત્તર કાઢવામા આ બીજી રીતેજ મુકાબલો કરી શકાય એટલે ૨૪ એ ૬થી ૪ ગણા છે અથવા ૬એ ૨૪નો ૪થો ($\frac{૧}{૪}$) ભાગ છે એ યાદ રાખવુ.

---

* ગુણોત્તર=(ગુણ=ગણી+ઉત્તર=વધારો)=અમુક ગણો વધારો.

ગુણોત્તર કાઢવામાં બે સંખ્યાનો ક્રમ કાયમ રાખી પહેલીને ભાજ્ય અને બીજીને ભાજક ગણવી, ક્રમ ફેરવી નાખવાથી જવાબ ઉલટાઇ જશે.

જે બે સંખ્યાનું ગુણોત્તર કાઢવું હોય, તે બે સંખ્યા મળીને યુગ્મ કહેવાય છે ગુણોત્તરની પહેલી સંખ્યાને અગ્રસર અને બીજીને ઉપાગ્રસર કહે છે

ગુણોત્તર બતાવવાને અગ્રસર અને ઉપાગ્રસર વચ્ચે ભાગાકારના (÷) આવા ચિહ્નનું ટુંકું રૂપ ( ) આવા બે ટપકા મૂકવામાં આવે છે, જેમ ૩ ને ૪નું ગુણોત્તર ૩ ૪ આમ લખાય અને વાંચવું હોય ત્યારે ૩ જેમ ૪ને છે એમ બોલાય. ૩ અને ૪ એ બંને પદ કહેવાય

અગ્રસર અને ઉપગ્રસર વચ્ચે ભાજ્ય અને ભાજકનો સંબંધ છે. એટલે અગ્રસર અંશ અને ઉપાગ્રસર છેદ ગણી અપૂર્ણાંક લખવાથી તેમનું ગુણોત્તર નીકળે છે, માટે ગુણોત્તર કાઢવાને પહેલી સંખ્યાને બીજી સંખ્યાએ ભાગવી પડે છે, આ ઉપરથી સ્પષ્ટ છે કે અપૂર્ણાંકના અંશ અને છેદ વચ્ચે જે સબંધ છે, તેવોજ સંબંધ બે સંખ્યાના ગુણોત્તર વચ્ચે છે

અપૂર્ણાંકના અંશ અને છેદને એકજ રકમે ગુણવાથી અથવા ભાગવાથી કિંમતમાં ફેર પડતો નથી તેમજ જે બે સંખ્યાનું ગુણોત્તર કાઢવું હોય તે બે સંખ્યાઓને પણ એકજ રકમે ગુણવાથી અથવા ભાગવાથી ગુણોત્તરની કિંમતમાં ફેર પડતો નથી જેમ ૩ અને ૪ એ બે સંખ્યાનું ગુણોત્તર $\frac{3}{4}$ છે હવે ૩ને ૪એ ગુણ્યા અને ૪ને પણ ૪એ ગુણ્યા તો ૧૨ અને ૧૬ એ બે સંખ્યા થઇ

તો એ બે સંખ્યાનુ ગુણોત્તર $\frac{૧૨}{૧૬}$ અથવા $\frac{૩}{૪}$ એ એકનુ એકજ છે. ૩ને ૪એ ભાગવાથી $\frac{૩}{૪}$ અને ૪ ને ૪ એ ભાગવાથી ૧. એટલે $\frac{૩}{૪}$ ને ૧ એ બે સંખ્યાઓ થઇ તો એ બે સખ્ય.ઓનું ગુણોત્તર પણ $\frac{૩}{૪}$જ છે.

૧૨ કેરી ૪ કેરીથી કેટલા ગણી છે એમ કહી શકાય. પરંતુ ૧૨ મણ ૪ કેરીથી કેટલા ગણા છે એમ કહેવાય નહિ આ ઉપરથી જણાય છે કે ગુણોત્તર હમેશાં બે એકજ જાતની સખ્યાઓ વચ્ચે નીકળી શકે પરિમાણની જાત એકજ હોય પણ નામ જુદા હોય તો બનેને એક નામમા લાવી ગુણોત્તર કાઢવુ જેમકે ૧ રૂપીઓ ને એક આનો ૧ મણ ૧ શેર, ૧ ગજ ને ૧ તસુ, ૧ કલાક ને ૧ સેકડનું ગુણોત્તર કાઢવુ હોય તો ૧ રૂપીઓ=૧૬ આના, માટે ૧૬ આના ને એક આનાનુ ગુણોત્તર ૧૬ ૧ મણ=૪૦ શેર, માટે ૪૦ શેર ને એક શેરનુ ગુણોત્તર ૪૦ ૧ ગજ=૨૪ તસુ, માટે ૨૪ તસુ ને ૧ તસુનુ ગુણોત્તર ૨૪ ૧ કલાક=૩૬૦૦ સેકડ માટે ૩૬૦૦ સેકડ ને ૧ સેકડનુ ગુણોત્તર ૩૬૦૦ વળી આ ઉપરથી એમ પણ જણાય છે કે કોઇપણ એકજ જાતના બે પરિમાણોનુ ગુણોત્તર તેના કોષ્ટક જેટલુ જ આવે છે.

૩ રૂપીઆ ને ૩ આના, ૩ મણ ને ૩ શેર, ૩ ગજ ને ૩ તસુ, ૩ કલાક ૩ સેકડનુ ગુણોત્તર ૧૬, ૪૦, ૨૪ અને ૩૬૦૦ છે આ ઉપરથી એમ જણાટ છે કે કોઇપણ એકજ જાતનાં સરખી સખ્યાવાળા બે પરિમાણોનુ ગુણોત્તર પણ તેના કોષ્ટક જેટલુંજ આવે છે.

૩ રૂપીઆ ને ૧ આનો, ૩ મણ ને ૧ શેર. ૩ ગજને ૧ તસુ, ૩ કલાક ને ૧ સેકન્ડનુ ગુણોત્તર કહો જવાબ ૪૮, ૧૨૦,૭૨ અને ૧૦૮૦૦. જુઓ ત્યારે આ ઉપરથી સમજાય છે કે અગ્ર- **સરનો જેટલામો ભાગ ઉપાગ્રસર હોય તે ભાગે તે પરિમા ણોના કોષ્ટકને ગુણવાથી ગુણોત્તર નીકળે છે.**

૩ રૂપીઆ ને ૬ આના, ૩ મણ ૬ શેર, ૩ ગજ ને ૬ તસુ, ૩ કલાક ને ૬ સેકડનુ ગુણોતર કેટલુ ? જવાબ ૮, ૨૦, ૧૨, ૧૮૦૦, જુઓ ત્યારે આ ઉપરથી સમજાય છે કે **અગ્રસર કરતા ઉપાગ્રસર જેટલા ગણો હોય તેટલા ગણાએ તે પરિમાણોના કોષ્ટકને ભાગવાથી ગુણોત્તર નીકળે છે.**

* વિશેષ સખ્યાને વિશેષ સખ્યાએ ભાગવાથી જવાબ સાદી સખ્યા આવે છે, માટે જુદા જુદા વિવિધ પરિમાણો અથવા એ જ જાતની વિશેષ સખ્યાનુ ગુણોત્તર સાદી સખ્યા આવે એ સ્પષ્ટ છે જેમકે ૧૫ મણ ને ૩ મણનુ ગુણોત્તર ૫ મણ નહિ, પણ ૫ સાદી સખ્યા છે

મનોયત્ન ૨.

રૂપીઆના આના કેટલા?	મણના શેર કેટલા?
આનાની પાઇ કેટલી?	શેરના અધોળ કેટલા?
માણીના મણ કેટલા?	શેરના રૂા ભાર કેટલા?
ડઝનના નગ કેટલા?	ખાંડીના મણ કેટલા?

---

* સખ્યાની સાથે કોઇ વસ્તુનુ નામ આવે ત્યારે તેને વિશેષ સખ્યા કહે છે જેમકે ૫ રૂપીઆ, ૩ મણ, ૨ ગજ, ૪ વર્ષ વગેરે આમા ૫, ૩, ૨, ૪ વિશેષ સખ્યા છે.

બારના મણ કેટલા?
બારની ધડી કેટલી?
તોલાના વાલ કેટલા?
તોલાની રતી કેટલી?
ગદિઆણાના વાલ કેટલા?
વાલની રતી કેટલી?
ગદિઆણાની રતી કેટલી?
ગજના તસુ કેટલા?
રીમના ધા કેટલા?
સેકડાના નંગ કેટલા?
મહીનાના દિવસ કેટલા?
ગાડીના મણ કેટલા?
ગાડીના દસશેરા કેટલા?
વર્ષના દિવસ કેટલા?
રૂપીઆના દોકડા કેટલા?
આનાની બદામ કેટલી?
પૌંડના શિલિંગ કેટલા?
આનાના ઉપઆના કેટલા?
પાવલીની પાઈ કેટલી?
૭ રૂપીઆના આના કરો
૮ આનાની પાઈ કેટલી?

૪ શેરના પાશેરા કરો.
૮ મણના શેર કરો
૩ કોડીના નંગ કરો.
૬ ગાડીના મણ કરો
૦॥। રૂપીઆના આના કરો.
૧। રૂપીઆના આના કરો
૩॥। શેરના અધેળ કરો.
૧॥ શેરના નવટાંક કરો
૧॥ મણની પાચશેરી કરો.
૧। ગદિઆણાની રતી કરો.
૧॥ ખાંડીના મણ કરો
૩। ડઝનના નંગ કરો.
૧॥। પૌંડના શિલિંગ કરો.
૧॥ શિલિંગના પેન્સ કરો
૧। પેન્સના ફાર્ધિંગ કરો
૪। રૂપીઆના દોકડા કરો
૩। આનાના ઉપઆના કરો
૨॥ આનાની બદામ કરો
૧॥ તોલાના વાલ કરો
૩॥ ગજના તસુ કરો.

---

૨૪ આનાના રૂપીઆ કેટલા?
૪૮ રતીના ગદિઆણા કેટલા?

૧૮ મણની માણી કેટલી?
૪૦ નગની કોડી કેટલી?

૨૪ મણની કળશી કેટલી ?
૨૫ શિલિંગના પૌંડ કેટલા ?
૬૪ વાલના તોલા કેટલા ?
૨૮ પાશેરાના શેર કેટલા ?
૩૨ વાલના ગદિઆણા કેટલા ?
૮ માણીના ભાર કેટલા ?
૬ મણની ધડી કેટલી ?
૧૨ કળશીના બેડીઆ કેટલા ?

૬ ખાડીની ગાલ્લી કેટલી ?
૧૫ ભારની માણી કેટલી ?
૭ બેડીઆંની કળશી કેટલી ?
૩ ગાલ્લીની ખાડી કેટલી ?
૫ ધડીના મણ કેટલા ?
૧૧ સેકડાની કોડી કેટલી ?
૦। હજારના સેકડા કેટલા ?

મનોયત્ન ૩

નીચેના પરિમાણોનુ ગુણોત્તર કાઢો.

૮ ને	૪	આનો	પાઈ	ગાલ્લી	મણ
૪ ને	૮	આનો	દોઢ પાઈ	મહીનો	દિવસ
૨૫ ને	૫	માણી	મણ	પૌંડ	શિલિંગ
૫ ને	૨૫	મણ	શેર	શિલિંગ	પેન્સ
૧૦ ને	૧૦૦૦	શેર	૩। ભાર	પેન્સ	ફાર્ધિંગ
૦॥।	૦।	શેર	નવટાંક	ટન	હન્ડ્રવેટ
૦। ને	૦॥।	મણ	પાચશેરી	રૂડ	પોલ
૦॥ ને	૦।	ડઝન	નંગ	એકર	ગુંઠો
૦। ને	૦॥	ગ્રોસ	ડઝન	વર્ષ	દિવસ
૮ કેરીને	૪ કેરી	ભાર	ધડી	તોલો	વાલ
૪ મણ ને	૮ મણ	ગજ	તસુ	ગદિઆણો	વાલ
રૂપીઓ	આનો	ભાર	મણ	તોલો	રતી
પાવલુ .	પાઈ	બેડીઉં .	મણ	ગદિઆણો.	રતી

ધા : તાવ | પેનીવેટ ગ્રેન | મણુ : મવાશેરી
રીમ · ધા માઇલ : ફર્લાંગ | મણુ અઢીશેરી

આસ (ટ્રોય)	પૌંડ	તસુ	ગજ	પોલ :	રૂડ
આના ·	રૂપીઆ	મણુ	ભાર	રૂડ	એકર
પાઇ	પાવલુ	મણુ	ખેડીકુ	ગુંઠા :	એકર
પાઇ	આનો	મણુ	ગાડી	દિવસ	વર્ષ
દોઢપાઇ	આનો	મણુ	કળશી	વાલ	તોલા
મણુ	માણી	મણુ	મુડા	વાલ	. ગદિઆણા
શેર :	મણુ	મહીનો	વર્ષ	રતી	તોલા
રૂા ભાર	શેર	દિવસ	મહીનો	રતી	ગદિઆણો
નવટાંક	મણુ	શિલિંગ	પૌંડ	તાવ	ધા
નંગ	ડઝન	પેન્સ	શિલિંગ	ગ્રેન	પેનીવેટ
ડઝન	ગ્રોસ	ફાર્ધિંગ	પેની	ફર્લાંગ	માઇલ
ઘડી	ભાર	હંડ્રવેટ	ટન		

મનોયત્ન ૪.

રૂપીઆ બેઆના	રૂપીઆ ૬ા દોકડા	રૂપીઆ . ૪ પાઇ
રૂપીઆ ૧૨ાા દો	રૂપીઆ ૫ સુ૦ પૈસા	રૂપીઆ ૧ પૈસા
રૂપીઆ ૧૦ સુ૦ પૈસા	રૂપીઆ ૫ દોકડા	રૂપીઆ ૩ પઇ
	રૂપીઆ ૪ સુ૦ પૈસા	રૂપીઆ ૫ બદામ
રૂપીઆ ૧૦ દોકડા	રૂપીઆ ૮ પાઇ	રૂપીઆ ૪ઉપઆના
રૂપીઆ ૮ સુ૦ પ	રૂપીઆ ૬ પાઇ	રૂપીઆ ૨ પાઇ
રૂપીઆ ૧૬ પાઇ	રૂપીઆ ૨ાા દોકડા	રૂપીઆ ૧ દોકડો
રૂપીઆ . ૧ આનો	રૂપીઆ ૨ સુ૦ પૈસા	રૂપીઆ , ૧ઉપઆનો

રૂપીએ	૦॥ પાઇ	આનો	: ૧ પાઇ	આનો	· ૦॥ પાઇ
રૂપીએ	: ૫ બદામ	આનો	: ૧રૂપઆનો	આનો	૦॥રૂ૦આ૦
રૂપીએ	૦॥રૂ૦ પૈસો	આનો	૬। બદામ	આનો	પચીસવાસી
આનો	૧ અધેલો	આનો	૨ બદામ	આનો	૧ બદામ
આનો	૨ રૂપઆના	આનો	· ૦॥રૂ૦પૈસો	આનો	૧ રૂપઆનો
આનો	૧૨॥બદામ	આનો	· ૦। પાઇ	આનો	: પચીસવાસી
આનો	· ૧૦ બદામ	આનો	૦॥રૂ૦આ૦		
આનો	૦॥ રૂ૦પૈ	આનો	૨॥ બદામ		

મનોયત્ન ૫.

પાંડ	૨॥ ૨॥શિલિંગ	પૌડ	૬ પેન્સ	શિલિંગ	: ૧॥ પેન્સ
પૌડ	૨ શિલિંગ	પૌડ	૫ પેન્સ	શિલિંગ	૧ પેની
પૌડ	૧ શિ ૪ પે	પૌડ	૪ પેન્સ	શિલિંગ	૦॥ પેની
પૌડ	૧। શિલિંગ	પૌડ	૨॥ પેન્સ	શિલિંગ	૨ ફાર્થિંગ
પૌડ	૧ શિલિંગ	પૌડ	૨ પેન્સ	શિલિંગ	· ૧॥ફાર્થિંગ
પૌડ	: ૧૦ પેન્સ	પૌડ	૧ પેન્સ	શિલિંગ	૦॥ફાર્થિંગ
પૌડ	૮ પેન્સ	પૌડ	૩। ફાર્થિંગ	શિલિંગ	૦।ફાર્થિંગ
પૌડ	૭॥ પેન્સ	પૌડ	૦॥ પેની		

મનોયત્ન ૬.

માણી	૬ મણ	માણી	૧॥ મણ	ધા	૮ તાવ
માણી	૪ મણ	માણી	૧ મણ	ધા	૬ તાવ
માણી	૩ મણ	માણી	૦॥ મણ	ધા	૪ તાવ
માણી	૨ મણ	ધા	૧૨ તાવ	ધા	૩ તાવ

ધા	૨ તાર	તોલો	૦॥ વાલ	સેંકડો	૫ નંગ
ધા	૧॥ તાર	તોલો	૧ રતી	સેકડો	૪ નગ
ધા	૦॥ તાર	ખાડી	૧૦ મણ	સેકડો	૨॥ નગ
ધડી	૨૪ શેર	ખાડી	૫ મણ	સેકડો	૨ નગ
ધડી	૧૬ શેર	ખાડી	૪ મણ	સેકડો	૧ નગ
વડી	૧૨ શેર	ખાડી	૨॥ મણ	હજાર	૫૦૦ નગ
ધડી	૮ શેર	ખાડી	૨ મણ	હજાર	૨૫૦ નગ
ધડી	૬ શેર	ખાડી	૧ મણ	હજાર	૨૦૦ નગ
ધડી	૪ શેર	ખાડી	૦॥ મણ	હજાર	૧૨૫ નગ
ધડી	૩ શેર	મણ	૨૦ શેર	હજાર	૧૦૦ નગ
ધડી	૨ શેર	મણ	૧૦ શેર	હજાર	૬૨॥ નગ
ધડી	૧॥ શેર	મણ	૮ શેર	હજાર	૫૦ નગ
ધડી	૧ શેર	મણ	૫ શેર	હજાર	૪૦ નગ
ધડી	૦॥ શેર	મણ	૪ શેર	હજાર	૨૫ નગ
તોલો	ગદિઆણો	મણ	૨॥ શેર	હજાર	૨૦ નગ
તોલો	૩૨ રતી	મણ	૨ શેર	હજાર	૧૨॥ નગ
તોલો	૮ વાલ	મણ	૧। શેર	હજાર	૧૦ નગ
તોલો	૧૬ રતી	મણ	૧ શેર	મહીનો	૧૫ દિવસ
તોલો	૪ વાલ	સેકડો	૫૦ નગ	મહીનો	૧૦ દિવસ
તોલો	૮ રતી	સેકડો	૨૫ નગ	મહીનો	૭॥ દિવસ
તોલો	૨ વાલ	સેકડો	૨૦ નગ	મહીનો	૬ દિવસ
તોલો	૪ રતી	સેકડો	૧૨॥ નગ	મહીનો	૫ દિવસ
તોલો	૧ વાલ	સેકડો	૧૦ નગ	મહીનો	૩॥ દિવસ
તોલો	૨ રતી	સેકડો	૬। નગ	મહીનો	૩ દિવસ

મહીનો •	૨॥ દિવસ	મહીનો	૧॥ દિવસ	મહીનો •	૧ દિવસ
મહીનો	૨ દિવસ	મહીનો	૧૧ દિવસ	મહિનો	૦॥ દિવસ

મનોત્ન ૭.

ગાલ્લી	૦। મણ	૫ નવટાંક	૧૧૨ ભાર	૧॥ દિવસ :	વપ
૪ શેર	માણી	૩૨ રતી	૦॥તોલો	૧। ભાર	૦॥ મણ
૮ શેર	૩। ભાર	૦॥ ઔંસ (ટ્રોય)		૩૬ દિવસ	૨ વપ
૩ પૌંડ	૨ શિલિંગ		૧૮૦ ગ્રેન	૫ પોલ •	૨ માઇલ
અઢીશેરી	મણ	૪ ઍકર	૨ ગુંઠા	૧૨॥ દોકડા	૬ાબદામ
અડધો પૌંડ	પેની	૧। વપ	૩ માસ	૧૮॥। દોકડા	૩ આના
૧૦ આના	પાઇ	૩॥। શેર	૧૫ શેર	૪૮ શેર	૧ ધડી
ગજ	તસુ	૨॥ રૂપીઆ	૪ આના	૧૨ માસા	૯૬ રતી
૨ તસુ	ગજ	૧॥ મણ	૩ શેર	૯૬ રતી	૨ ગદિ.
૦॥।રૂપીઓ	૧૨॥ દો	૦॥ મણ	ખેંડાઉ	૩	૦॥= ૩ ૬૦
૦॥ આનો	૬ાબદામ	૧॥ રતી	.તોલો	૨ પૌંડ	૩ પેન્સ
૧૦ શેર	ગાલ્લી	૬૪ શેર	કળશી	૩ કોડી	૪ નગ
૫૦ બદામ	૦॥આનો	ગાલ્લી	૭૫ શેર	૧॥ મણ	. ૫ શેર

મનોયત્ન ૮

૩ રૂપીઆ	: ૩ આના	૮ તોલા	: ૮ વાલ
૭ આના	૭ પાઇ	૨ તોલા	: ૨ રતી
૩ પૌંડ	૩ શિલિંગ	૭ ટન	૭ હંડ્રવેટ
૪ શિલિંગ	૪ પેન્સ	૩ ગાલ્લી	૩ મણ
૪ માણી	: ૪ મણ	૨ વર્ષ	: ૨ મહીના

૩ મહીના	: ૩ દિવસ	૩ રૂપીઆ	૩ દોકડા
૭ મણ	: ૭ શેર	૮ રૂપીઆ	૮ પાવલા
૭ શેર	૭ અંધોળ	૪ આના	૪ રૂપઆના
૩ શેર	૩ પાશેર	૩ પૈસા	૩ પઇ
૫ દોકડા	૫ બદામ		

૧। રૂપીઓ	૧। આનો	૨॥ વાલ	૨॥ રતી
૧॥ આનો	૧॥ પઇ	૧। ગદિઅણો	૧। વાલ
૨। પાઉંડ	૨। શિલિંગ	૧॥ બેડીરૂ	૧॥ મણ
૩॥। પાઉંડ	૩॥। શિલિંગ	૦॥ ગાલ્લો	૦॥। મણ
૨॥ મણ	૨॥ શેર	૦॥। શેર	૦॥। અધોળ
૧॥। શેર	૧॥। રૂપીઆભાર	૦। મણ	૦। શેર
૩॥ શેર	૩॥ અધોળ	૦।। રૂપીઓ	૦॥। દોકડો
૧॥ ડઝન	૧॥ નંગ	૦॥ આનો	૦। બદામ
૨। ગ્રોસ	૨। ડઝન	૦॥ દોકડો	૦॥ બદામ
૧। તોલો	: ૧। વાલ	૧। આનો	૧। બદામ

મનોયત્ન ૯.

૪ પૈસા	: ૪ આના	૩ ફાર્દિંગ	૩ પેન્સ
૩ આના	: ૩ રૂપીઆ	૨ પેન્સ	૨ પૈંડ
૩ તસુ	: ૩ ગજ	૫ દોકડા	૫ રૂપીઆ
૭ વાલ	૭ તોલા	૧॥ વાલ	૧। તોલો
૪ તાંબ	: ૪ ડ્રા	૨॥ શેર	: ૨॥ મણ
૭ પેન્સ	: ૭ શિલિંગ	૨॥ તસુ	: ૨॥ ગજ

૧॥ ડઝન	૧॥ ગ્રોસ	૦॥ શિલિંગ :	૦॥ પૌંડ
૧॥ આનો	૧॥ રૂપીઓ	૦॥ પેન્સ	શિલિંગ
૦। આનો	૦। રૂપીઓ	૦। ફર્લાંગ	૦। માઇલ

મનોયત્ન ૧૦.

૪ રૂપીઓ	૨ આના	૯ શેર	૪॥ અધોળ
૬ શેર	૩ રૂપીઆભાર	૭ તોલા	૩॥ વાલ
૪ મણ	૨ શેર	૨ ગદિઆણા	૧ વાલ
૭ ખાંડી	૩॥ મણ	૩ મણ	૧॥ શેર

૩ ગ્રોસ	૦॥ ડઝન	૧૪ રૂપીઆ	૩॥ દોકડા
૮ મણ	૨ શેર	૩ આના	૦॥ બદામ
૪ વર્ષ	૧ માસ	૪ આના	૧ પાઇ
૬ ગારની	૧॥ મણ	૩ પૌંડ	૦॥ શિલિંગ
૨ ખેડીઆ	૦॥ મણ	૪ શિલિંગ	૧ પેન્સ

૧ આનો	૨ પાઇ	૮ મણ	૧૬ શેર
૧॥ મણ	૩ શેર	૨ ખાંડી	૪ મણ
૫ દોકડા	૧૦ બદામ	૪ તોલા	૮ વાલ
૪ રૂપીઆ	૮ આના	૩ ગદિઆણા	૬ રતી
૩ શેર	૬ રૂપીઆભાર	૨ ડઝન	૪ નગ
૫ શેર	૧૦ અધોળ	૩ ટન	૬ હંડ્રવેટ

૨ મણુ	૮ શેર	૩ બદામ	૧૨ વીસવાસી
૨ વર્ષ	૮ દિવસ	૨ પૌંડ	૮ શિલિંગ
૩ ભાર	૧૨ મણુ	૩ પેન્સ	૧૨ શિલિંગ
૩ શેર	૧૨ અધોળ	૩ શિલિંગ	૧૨ પૌંડ
૩ રૂપીઆ	૧૨ દોકડા	૩ આના	૧૨ રૂપીઆ
૪ આના	૧૬ દોઢપાઇ	૩ પાઇ	૧૨ આના
૩ આના	૧૨ ઉપઆના	૨ અધોળ	૮ શેર

મનોયત્ન ૧૧

૧) ૧॥ મણુ ને કેટલા શેરનુ ગુણોત્તર ૧૨ ?

૨) ૧। શેર ને કેટલા રૂપીઆભારનુ ગુણોત્તર ૮ ?

૩) ૧। રૂપીઓ ને કેટલા આનાનુ ગુણોત્તર ૮ ?

૪) ૬૨॥ દોકડા ને કેટલા પૈસાનુ ગુણોત્તર ૧૦ ?

૫) ૨॥ પૌંડ ને કટલા શિલિંગનુ ગુણોત્તર ૨૦ ?

૬) ૧॥ કળશી ને કેટલા મણુનુ ગુણોત્તર ૨૪ ?

૭) ૪ ગાલ્લી ને કેટલી ખાડીનુ ગુણોત્તર ૮ ?

૮) ૨ વષ ને કેટલા દિવસનુ ગુણોત્તર ૨૪ ?

૯) ૩॥ રૂપીઆ ને કેટલા આનાનુ ગુણોત્તર ૧૨ ?

૧૦) ૫ નમને કેટલા સેકંડાનુ ગુણોત્તર $\frac{૧}{૬૦}$?

૧૧) ૨૪ પાઇ ને કેટલા આનાનુ ગુણોત્તર $\frac{૧}{૮}$?

૧૨) ૨૪ ડઝન ને કેટલા ગ્રોસનુ ગુણોત્તર $\frac{૧}{૩}$?

૧૩) કેટલા શેર ને ૪ નવટાંકનુ ગુણોત્તર ૪ ?

૧૪) કેટલા શિલિંગને ૬ પેન્સનુ ગુણોત્તર ૨૪ ?

૧૫) કેટલી ઘડી ને ત્રણ શેરનુ ગુણોત્તર ૧૬ ?

૧૬) કેટલા શેર ને ૫ નવટાંકનુ ગુણોત્તર ૮ ?

૧૭) કેટલા રૂપીઆ ને ૩ આનાનુ ગુણોત્તર ૧૬ ?

૧૮) કેટલા રીમ ને ૩ ગાસડીનુ ગુણોત્તર $\frac{૧}{૧૦}$?

૧૯) કેટલા આના ને ૧૧ રૂપીઆનુ ગુણોત્તર $\frac{૧}{૮}$?

૨૦) કેટલી પાઇ ને ૩ રૂપીઆનુ ગુણોત્તર $\frac{૧}{૧૯૨}$?

૨૧) કેટલા શેર ને ૨ મણનુ ગુણોત્તર $\frac{૧}{૨૦}$?

સૂચના—૨૨ થી ૪૦ સવાલના જવાબ અનેક આવશે ?

૨૨) કેટલા રૂપીઆ ને કેટલા આનાનુ ગુણોત્તર ૮ ?

૨૩) કેટલા મણ ને કેટલા શેરનુ ગુણોત્તર ૪૦ ?

૨૪) કેટલા શેર ને કેટલા નવટાંકનુ ગુણોત્તર ૮ ?

૨૫) કેટલી ખાંડી ને કેટલા મણનુ ગુણોત્તર ૨૦ ?

૨૬) કેટલી ગાંસડી ને કેટલા મણનુ ગુણોત્તર ૩૦ ?

૨૭) કેટલા બેડીઆં ને કેટલા મણનુ ગુણોત્તર ૩૨ ?

૨૮) કેટલા તોલા ને કેટલા વાલનુ ગુણોત્તર ૩૨ ?

૨૯) કેટલા એકર ને કેટલા ગુંઠાનુ ગુણોત્તર ૪૦ ?

૩૦) કેટલા ધા ને કેટલા તાવનુ ગુણોત્તર ૨૪ ?

૩૧) કેટલી ઘડી ને કેટલા શેરનુ ગુણોત્તર ૪૮ ?

૩૨) કેટલા ગ્રોસ ને કેટલા ડઝનનુ ગુણોત્તર ૪૮ ?

૩૩) કેટલા આના ને કેટલી પાઈનુ ગુણોત્તર ૧૨ ?

૩૪) કેટલા શિલિંગ ને કેટલા પેન્સનુ ગુણોત્તર ૧૨ ?

૩૫) કેટલા રૂપીઆ ને કેટલા દોકડાનુ ગુણોત્તર ૧૦૦ ?

૩૬) કેટલા પૌંડ ને કેટલા શિલિંગનુ ગુણોત્તર ૨૦ ?

૩૭) કેટલા રૂપીઆ ને કેટલા આનાનુ ગુણોત્તર ૧૬ ?

૩૮) કેટલા રૂપીઆ ને કેટલા પૈસાનુ ગુણોત્તર ૬૪ ?

૩૯) કેટલા શિલિંગ ને કેટલા પાઉન્ડનું ગુણોત્તર $\frac{૧}{૨૦}$?

૪૦) કેટલા દોકડા ને કેટલા રૂપીઅનુ ગુણોત્તર $\frac{૧}{૬૦૦}$?

પ્રકરણ ૩.

તમામ ગુણોત્તરમા લાગુ પડતી કુચીઓ.

૧) ભારે પરિમાણ ઉપરથી હલકા પરિમાણની કિમત કાઢવાની રીત—

ભારે પરિમાણની કિમતને હલકા પરિમાણ અને ભારે પરિમાણના ગુણોત્તરે ગુણવા, ગુણાકાર ભારે પરિમાણના કિમતની જાતનો આવશે જેમકે દા. ૧) ૮ રૂપીઆએ તોલા તો ૪ વાલનુ શુ ?

ભારે પરિમાણની કિમત ૮ રૂપીઆને હલકા પરિમાણ ૪ વાલને ભારે પરિમાણ એક તોલાના ગુણોત્તરથી ગુણ્યા તો ૮ રૂપીઆ×$\frac{૧}{૮}$=૧ રૂ અથવા* $\frac{૧}{૮}$ રૂપીઆ= ૨ આના, માટે ૮ રૂપીઆ×૨ આના=૧ રૂ

દા. ૨) ૩ ૬૩ એ ગાલ્લી તો ૧૨ શેરનુ શુ ?

ભારે પરિમાણની કિમત રૂ ૬૩) ને હલકા પરિમાણ ૧૨ શેર ને ભારે પરિમાણ એક ગાલ્લીના ગુણોત્તર $\frac{૧}{૬૦૦}$ થી ગુણ્યા તો રૂ. ૬૩×$\frac{૧}{૬૦૦}$=૬૩ દોકડા=રૂ ૦॥≈ ૦॥ દોકડો અથવા $\frac{૧}{૬૦૦}$ રૂપીઆ=૧ દોકડો માટે ૬૩×૧=૬૩ દોકડા=રૂ.૦॥≈ ૦॥ દોકડો.

ગુણોત્તર એ સાદી સખ્યા છે છતા આ રીતમા તેને વિશેષ (પરિમાણવાળી) સખ્યા ગણી લેવામા આવે છે, માટે પહેલી સખ્યા જે વિશેષ સખ્યા છે તેને સાદી સખ્યા ગણી લેવી જોઇએ કારણ સ્પષ્ટ છે જેમકે ૫ રૂપીઆ×૨=૧૦ રૂપીઆ, અથવા ૫×૨ રૂપીઆ=૧૦ રૂપીઆ.

દા. ૩) ૭॥ ખાંડીના . પ॥ તો ૩૦ શેરનું શું?
ભારે પરિમાણની કિંમત રૂ પ॥ ને હલકા પરિમાણુ ૩૦ શેર ને ભારે પરિમાણુ ૭॥ ખાંડીના ગુણોત્તર $\frac{૧}{૬૦૦}$ થી ગુણ્યા તો રૂ પ॥×$\frac{૧}{૬૦૦}$=૮૬॥ દોકડા=૩ ૦। ૧॥ દોકડો અથવા $\frac{૧}{૬૦૦}$ રૂપીઆ=૦॥ દોકડો માટે પ॥×૦॥= ૨૬॥ દોકડા=૦। ૧॥ દોકડો.

૨) હલકા પરિમાણ ઉપરથી ભારે પરિમાણની કિંમત કાઢવાની રીત —

હલકા પરિમાણની કિંમતને ભારે પરિમાણને હલકા પરિમાણના ગુણોત્તરે ગુણવા ગુણાકાર હલકા એકમની કિંમતની જાતનો આવશે જેમકે દા, ૧) રૂ ૦)≈॥ નું ૧। શેર તો મણનું શું?

હલકા પરિમાણની કિંમત રૂ ૦)≈॥ ને ભારે પરિમાણ મણ ને હલકા પરિમાણ ૧। શેરના ગુણોત્તર ૩૨ એ ગુણ્યા તો રૂ ૦)≈॥×૩૨=૮૦ આના=પ રૂપીઆ જવાબ

દા ૨) રૂ ૦)≈નું શેર તો મણનું શું?

હલકા પરિમાણની કિંમત રૂ ૦)≈ ને ભારે પરિમાણ મણને હલકા પરિમાણ શેરના ગુણોત્તર ૪૦ એ ગુણ્યા તો રૂ ૦)≈×૪૦=૫૦ આના=૩ પા≈ જવાબ.

દા ૩) ૭॥ શેર॥ ૬ આના તો ખાંડીનું શું.

હલકા પરિમાણની કિંમત ૬ આનાને ભારે પરિમાણ ૩ ખાંડી અને હલકા પરિમાણ ૭॥ શેરના ગુણોત્તર ૩૨૦ એ ગુણ્યા તો ૬ આના×૩૨૦=૧૯૨૦ આના=૧૨૦ રૂપીઆ અથવા ૬×૩૨૦ આના=૬×૨૦ રૂપીઆ=૧૨૦ રૂપીઆ.

૩) કિંમત ઉપરથી વજન કાઢવાની રીત —

જેટલું વજન આપ્યું હોય અને જેટલી કિંમતનું લેવું હોય તે

બેનો ગુણાકાર કરવો. પછી તે ગુણાકારને આપેલા ભાવે ભાગવાથી જવાબ આપેલા વજનની જાતનો આવશે જેમકે —

૧) રૂ. ૩ નુ ૧। મણ તો રૂ ૧૨ નુ કેટલું ?

૧।×૧૨=૧૫ ૧૫–૩=૫ મણ જવાબ

૨) રૂ ૧૨ નુ ૫ મણ તો રૂ ૩ નુ કેટલુ ?

૫×૩=૧૫. ૧૫–૧૨=૧। મણ જવાબ

૩) ૩ પૈસાનુ ૭ શેર તો રૂ ૩ નુ કેટલુ ?

૭×૩=૨૧, ૨૧–$\frac{૩}{૬૪}$=૪૪૮ શેર=૧૧ મણ ૮ શેર

મનોયત્ન ૧૨.

૧) રૂ ૬૭॥ ગાડી તો ૬ મણનુ શુ ?

૨) રૂ ૧૧। મહીનો તો ૬ દિવસનુ શુ આપવુ ?

૩) ૨૫) રૂપીએ તોલા તો ૪ વાલનુ શુ ?

૪) રૂ ૧૧૨) એ ભાર તો ૦। મણનુ શુ ?

૫) રૂ ०॥।०।।નુ વાલ તો તોલાનુ શુ ?

૬) ૫ મણના રૂ ૬। તો ૨ ખાડીનુ શુ

૭) રૂ ૦॥નુ ૧। વસો તો ૧॥ વીઘાનુ શુ ?

૮) ૨॥ મણના રૂ. ૬। તો ૧ ગાલ્લીનુ શુ

૯) રૂ ૧૭॥ એ કુડી તો ૪ નગનુ શુ ?

૧૦) રૂ ૪૫) મહીનો તો ૧૨ દિવસનુ શુ ?

૧૧) રૂ. ૨૭॥ તોલો તો ૪ રતીનુ શુ ?

૧૨) રૂ. ૪૮) વર્ષ તો ૩ માસનુ શુ ?

૧૩) રૂ. ૨૫॥ ભાર તો ૪ મણનુ શુ ?

૧૪) રૂ. ૩૧। ભાર તો ૨॥ ધડીનુ શુ આપવુ ?

૧૫) ૧૫ મણના ૬ રૂપીઆ તો ૨ ખાડીનુ શુ?

૧૬) ૯ ડઝનના ૨૦। તો ૧ ગ્રોસનુ શુ?

૧૭) ૭ મહીનાના રૂ. ૧૭ાા તો વર્ષનુ શુ?

૧૮) રૂ. ૩૫) એ ખાડી તો રૂ ૨)=નું કેટલુ?

૧૯) રૂ. ૧।= નુ ૧૦ શેર તો રૂ ૬ાા=નુ કેટલુ?

૨૦) રૂ ૩૫) એ ખાડી તો રૂ ૦)-ાાનુ કેટલુ?

૨૧) રૂ ૦)૦ાાનુ ૩ શેર તો રૂ ૦ાાનુ કેટલુ

૨૨) રૂ ૨૨ાા એ મહીનો તો રૂ ૯)મા કેટલા દિવસ?

૨૩) રૂ ૦ાા=મા ૧૦ કેરી મળે તો રૂ, ૦ા-મા કેટલી આવે?

૨૪) રૂ ૬૦)નુ ૧ાા વર્ષ તો એક માસનુ શુ?

૨૫) રૂ ૪૦ાા=નુ ૭ મણ તો ૭ શેરનુ શુ?

પ્રકરણ ૪.

માણીના મણ કેટલા? ગ્રોસના ડઝન? ડઝન નગ? વર્ષના મહીના? વેતના આગળ? ફુટના ઇંચ? તોલાના માસા? પૌડ ટ્રાયના ઔંસ કેટલા? જવાબ ૧૨

૧૨ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો

માણી ને મણ, ડઝન ને નગ, ગ્રોસ ને ડઝન, વર્ષ ને મહીનો, વેત ને આગળ, ફુટ ને ઇંચ, તોલો ને માસો, પૌડ ટ્રાય ને ઔંસ.

ત્યારે ઉપલા પરિમાણોનુ ગુણોત્તર શુ? જ ૧૨ એ પરિમાણોમાથી ભારે પરિમાણો કહો હલકા કહો હલકા પરિમાણો ભારેના કેટલામા ભાગના છે? જ ૧૨મા ભાગના ભારે હલકાથી ટલા ગણા છે? જ. ૧૨ ગણા. જો ભારે એકમ પરિમાણની

કિમત રૂ ૧) પડે તો હલકા એકમની કિમત ભારેના કેટલામા ભાગની પડે? જ ૧૨મા ભાગની રૂપીઆનો ૧૨મો ભાગ શુ? જ. ૧૬ પાઇ રૂપીઆથી કેટના ગણી પાઇ આવી? જ ૧૬ ગણી ભારે એકમની કિમત રૂા બે પડે તો હલકા એકમની કિમત કેટલી પડે? જ ૩૨ પાઇ રૂપીઆથી કેટલા ગણી પાઇ આવી? જ ૧૬ ગણી ભારે એકમના રૂપીઆથી કેટલા ગણી પાઇ આપવી પડે છે? જ ૧૬ ગણી માટે

૧) ભારે એકમના રૂપીઆથી ૧૬ ગણી પાઇ હલકા એકમની કિમત પડે.

ભારે એકમ પરિમાણની કિમત ૧ આનો પડે તો હલકા એકમની શી કિમત પડે? જ ૧ પાઇ આનાથી કેટલા ગણી પાઇ આવી? જ આના જેટલીજ જો ભારે એકમની કિમત ૨ આના પડે તો હલકા એકમની શી કિમત પડે? જ ૨ પાઇ આનાથી કેટલા ગણી આવી? જ આના જેટલીજ ભારે એકમના આનાથી કેટલા ગણી પાઇ આપવી પડે છે? જ આના જેટલીજ માટે

૨) ભારે એકમના આના જેટલીજ પાઇ હલકા મનીએક કિમત પડે

ભારે એકમ પરિમાણની કિમત ૧ પાડ પડે તો હલકા એકમની કિમત કેટલી પડે? જ પાડના ૧૨મા ભાગ જેટલી પાડનો ૧૨મો ભાગ શુ? જ ૨૦ પેન્સ પૈડથી કેટલા ગણુ પેન્સ પડે? જ ૨૦ ગણા માટે

૩) ભારે એકમના પૌડથી ૨૦ ગણા પેન્સ હલકા એકમની કિમત પડે?

ભારે એકમની કિમત ૧ શિલિંગ પડે તો હલકા એકમની કિમત કેટલી પડે ? જ ૧ પેન્સ શિલિંગથી કેટલા ગણા પેન્સ પડે ? જ શિલિંગ જેટલાજ ભારે એકમના શિલિંગથી કેટલા પેન્સ આવવા પડે ? જ શિલિંગ જેટલાજ માટે

૪) ભારે એકમના શિલિંગ જેટલાજ પેન્સ હલકા એકમની કિમત પડે.

ભારે એકમ પરથી હલકા એકમની કિમત—

પહેલી રીત. (૧) રૂપીઆથી ૧૬ ગણી પાઈ (૨) આના જેટલીજ પાઈ (૩) પૌંડથી ૨૦ ગણા પેન્સ (૪) શિલિંગ જેટલાજ પેન્સ.

૧ રૂપીઆનો ૧૬ મો ભાગ શું ? જ. ૧ આનો બે રૂપીઆનો સોળમો ભાગ શું ? જ બે આના ૩ રૂનો સોળમો ભાગ શું ? જ ત્રણ આના માણીનો ૧૬મો ભાગ શું ? જ ૦ાા મણ. ગ્રોસનો ૧૬મો ભાગ શું ? જ ૦ાા ડઝન ડઝનો ૧૬મો ભાગ શું ? જ ૦ાા નગ વર્ષનો ૧૬મો ભાગ શું ? જ ૦ાા મહીનો વેતનો ૧૬મો ભાગ શું ? જ ૦ાા આગળ ફુટનો ૧૬મો ભાગ શું ? જ ૦ાા હાચ તોલાનો ૧૬મો ભાગ શું ? જ ૦ાા માસો પાઉંડ્રૉયનો ૧૬મો ભાગ શું ? જ ૦ાા અમનો ટ્રાય એક રૂપીએ માણી હોય તો એક આનાનું કેટલું આવે ? જ ૦ાા મણ ત્યારે

એક રૂપીએ ગ્રોસ, ડઝન વર્ષ વેત ફુટ તોલા, અને પૈંડ ટ્રૉય હોય તો એક આનામાં કટલું આવે ? જ ૦ાા ડઝન ૦ાા નગ બાર મહીનો, ૦ાા આગળ ૦ાા હાચ, ૦ાા માસો અને ૦ાા અમ ટ્રૉય આવે

આનાનો સોળમો ભાગ શું ? જ ઉપઆનો જો ઉપરનો ભાવ એક આનાનો હોય તો એક ઉપઆનામાં કેટલું આવે? જ. દેશી. માટે

બીજી રીત—જેટલા રૂપીઆમા ભારે પરિમાણ ૧ આવે તેટલાજ આનામાં હલકુ પરિમાણ ૦॥। આવે.

સૂચના—જેમ રૂપીઆનો ૧૬મો ભાગ આના છે, તેમ આનાનો ૧૬મો ભાગ ઉપઆના છે તેમજ પાઇનો ૧૬મો ભાગ ઉપપાઇ (કાચી પાઇ) છે, માટે રૂપીઆના ભાવમા આના જવાબ આવવો હોય તો આનાના ભાવમા ઉપઆના જવાબ આવે, તેમ રૂપીઆના ભાવમા પાઇ જવાબ આવવો હોય તો આના ભાવમા ઉપપાઇ જવાબ આવે

હલકાથી ભારે કેટલા ગણા છે? જ ૧૨ ગણા

હવે જો હલકા એકમની કિંમત ૧ રૂપીઓ, ૧ આનો, ૧ પૈસો, ૧ પાઇ, ૧ પૌંડ, ૧ શિલિંગ ૧ પેન્સ, એક ફાર્થિંગ પડે તો ભારે એકમની કિંમત શુ પડે? જ ૧૨ ગણી એટલે ૧૨ રૂ ૧૨ આના=૦॥। રૂ ૧૨ પૈસા=૩ આના ૧૨ પાઇ=૧ આનો ૧૨ પૌંડ ૧૨ શિલિંગ ૧૨ પેન્સ=૧ શિલિંગ ૧૨ ફાર્થિંગ=૩ પેન્સ પડે.

૧) હલકા એકમની કિંમત ૧ રૂ પડે તો ભારે એકમની શી? ૧૨ રૂા
૨) ,, ,, ,, ,, ૧ આનો , ,, ,, ,,? ૦॥। રૂ
૩) ,, ,, ,, ,, ૧ પૈસો ,, ,, ,, ,? ૩ આના
૪) , ,, ,, ૧ પાઇ , ,, ,, ,,? ૧ આનો
૫) ,, ,, , ૧ પૌંડ ,, ,, ,, ,? ૧ આનો
૬) ,, ,, ,, ૧ શિલિંગ,, ,, ,, ,,? ૧૨ શિલિ
૭) ,, , ,, ૧ પેન્સ ,, ,, , ,,? ૧ શિલિંગ
૮) ,, ,, ,, ૧ ફાર્થિંગ ,, ,, ,, ,? ૩ પેન્સ

હલકા એકમ પરથી ભારે એકમની કિંમત—

પહેલી રીત—૧) આનાથા પોણા રૂપીઆ ૨) પૈસાથી ૩

ગણા આના ૩) પાઇ જેટલાજ આના, ૪) પેન્સ જેટલા શિલિંગ ૫) ફાર્ધિગથી ૩ ગણા પેન્સ

૧ આનાનુ ૦॥। મણ આવે તો ૧૬ આનાનુ કેટલુ આવે ? જ ૧૨ મણ. ૧ આનાનુ ૦॥। મણ તો ૧ રૂપીઆ કેટલુ કેટલુ ? જ ૧૨ મણ ૧૨ મણ એટલે કેટલુ ? જ ૧ માણી

૧ ઉપઆનાનુ ૦॥। મણ આવે તો ૧૬ ઉપઆનાનુ કેટનુ ? જ. ૧૨ મણ ૧ ઉપઆનાનુ ૦॥। મણ આવે તો ૧ આનાનુ કેટલુ ? જ ૧૨ મણ અથવા માણી લાગે

એક આનામા ૦॥। મણ, ૦॥। ડઝન, ૦॥। નગ, ૦॥। મહીનો, ૦॥। આગળ, ૦॥। ઇચ, ૦॥। માસો અને ૦॥। આસ ટોય આવે તો એક રૂપીઆમા કેટલુ આવે ? જ. ૧ માણી ૧ ગ્રોસ, ૧ ડઝન, ૧ વર્ષ ૧ વેત, ૧ ફુટ, ૧ તોલો અને ૧ પૈ ડ ટ્રાય આવે માટે **બીજી રીત**— જેટલા આનામા હલકુ પરિમાણ ૦॥। આવે તેટલાજ રૂપીઆમા ભાર પરિમાણ ૧ આવે.

૧૨ના ગુણોત્તરના લેખાની કુચીઓ.

૧) જેટલે રૂપીએ માણી તેથી ૧૬ ગણી પાઇએ મણ
૨) જેટલે રૂપીએ ડઝન તેથી ૧૬ ગણી પાઇએ નગ
૩) જેટલે રૂપીએ ગ્રોસ તેથી ૧૬ ગણી પાઇએ ડઝન
૪) જેટલે રૂપીએ વર્ષ તેથી ૧૬ ગણી પાઇએ મહીનો
૫) જેટલે રૂપીએ ફુટ તેથી ૧૬ ગણી પાઇએ ઇચ
૬) જેટલે રૂપીએ તોલો તેથી ૧૬ ગણી પાઇએ માસો
૭) જેટલે આને માણી તેટલીજ પાઇએ મણ.
૮) જેટલે આને ડઝન તેટલીજ પાઇએ નગ
૯) જેટલે આને ગ્રોસ તેટલીજ પાઇએ ડઝન.

૧૦) જેટલે આને વર્ષ તેટલીજ પાઇએ મહીનો

૧૧) જેટલે આને ફુટ તેટલીજ પાઇએ ઇંચ

૧૨) જેટલે આને તોલો તેટલાજ પાઇએ માસો

ઉદાહરણ —૧) ૧૨॥ રૂપીએ ગ્રોસ તો ડઝનનુ શું ?

(૧૨॥×૧૬=૨૦૪ પાઇ=૧૭ આના=૧ રૂ ૧)~

૧૨॥–૧૨=૦ ૧)~

૧૨॥×$\frac{1}{12}$=૧ ૧)~ ૧૨॥ આનાનુ ૦॥ ડઝન

માટે ૧૨॥–૦॥=૧૭ આના=૧ ૧)~

૨) રૂ ૦ ડઝન તો એક નગનુ શુ ?

(આના જેટલીજ પાઇ માટે ૩ પાઇ=૦)૦।

૩) ૩ પસે તોલો તો ૧ માસાનુ શુ ? (૩×૦।=૦॥ પાઇ)

૪) ૧૫ પાઉંડ ગ્રોસ તો ડઝનનુ શુ ? જોડથી ૨૦ ગણા પેન્સ

(૧૫×૨૦=૩૦૦ પેન્સ=૨૫ શિલિંગ=૧। પાંડ)

૫) ૨॥ શિલિંગે ફુટ તો ઇંચનુ શુ ?

(શિલિંગ જેટલીજ પેન્સ માટે ૨॥ પેન્સ)

૬) ૩ પેન્સનુ ડઝન તો ૧ નગનુ શુ ? (૩×$\frac{1}{12}$=૧ ફાર્થિંગ)

૭) રૂ ૧૪૪નુ વર્ષ તો રૂ ૯) મા કેટલા માસ નોકરી કરવી ?

(રૂ ૯=૧૪૪ આના, રૂપીઆ જેટલાજ આના છે માટે ૦॥ માસ)

૮) ૧૨ આને ડઝન તો ૦॥ આનાનુ કેટલુ ?

(૦॥ આને=૧૨ ઉપઆના આના જેટલાજ ઉપઆના છે

માટે ૦॥ નગ)

૯) ૬ રૂપીઆનુ મણ તો માણીનુ શુ ? (રૂ ૬×૧૨=૭૨ રૂ)

૧૦) રૂ ૦॥=એ ડઝન તો ગ્રોસનુ શુ ? આનાથી ૦॥ રૂપીઆ

માટે (૧૦ આના×૦॥=૭॥ રૂ.)

૧૧) ૩ પૈસે ઈંચ તો ફુટનુ શુ ? (૩×૩=૯ આના=રૂ ૦॥~)
૧૨) ૨ પાઈએ ઈંચ તો ફુટનુ શુ ? (પાઈ જેટલાજ આના માટે ૨ આના)
૧૩) ૩॥ પૌંડની ઔંસ દવા મળે તો ૧ પૌંડ ટ્રોયનુ શુ ? (પૌંડ ૩॥×૧૨=૪૨ પૌંડ)
૧૪) ૩ શિલિંગે આસ દવા મળે પાઊંડ ટ્રોયનુ શુ ? (શિલિંગ ૩×૧૨=૩૬ શિ=૧ પાઉંડ ૬ શિ.)
૧૫) ૪ પેન્સનુ નંગ તો ડઝનનુ શુ ? (પેન્સ જેટલાજ શિલિંગ માટે ૪ શિલિંગ)
૧૬) ૨॥ ફાર્ધિંગે ઈંચ તો ફુટનુ શુ ? (૨॥×૩=૭॥ પેન્સ)
૧૭) ૩ આનાનુ ૦॥। ડઝન તો રૂ. ૩ મા કેટલુ આવે ? (આના જેટલાજ રૂપીઆ છે માટે ૧ ગ્રાસ)
૧૮) રૂ ૧૮૦નુ વર્ષ તો સાત માસનુ શુ આપવુ ? (રૂ. ૧૮૦×$\frac{૭}{૧૨}$=૧૦૫ રૂ)
૧૯) ૭ માસના રૂ ૧૦૫ તો ૧ વર્ષનુ શુ ? (૧૦૫×$\frac{૧૨}{૭}$=૧૮૦ રૂ)

મનોયત્ન ૧૩.

૧) રૂ ૨૭)ના માણી વાલ મળે તો મણનુ શુ ?
૨) રૂ ૧૮ ગ્રોસ પેનસીલ મળે તો ૧૨ પેનશીલનુ શુ ?
૩) રૂ. ૨૧ વર્ષનો પગાર હોય તો ૧ મહીનાનુ શુ મળશે ?
૪) ૨૫॥ તોલો મળે તો માસાનુ શુ બેસે ?
૫) રૂ ૦)=॥ તોલો તો માસાનુ શુ ?
૬) ૮ પૈસે ડઝન કેળા મળે તો ૧ કેળાનુ શુ ?
૭) રૂ. ૦।= ઘા કાગળ મળે તો ૨ તાવનુ શુ ?

૮) ૧ ફેરીની રૂ ૦)૦॥ર તો ડઝન ફેરીનું શું આપવું ?
૯) રૂ. ૦।।− ડઝન ફેરી મળે તો ૪ ફેરીનું પડે ?
૧૦) ૭ પાઈની ૧ પેન તો ૩ ડઝન પેનનું શું આપવું ?
૧૧) ૧ માસાનો ૧॥ પૈસે તો તોલાનું શું
૧૨) ૨॥। આને નગ તો ડઝનનું શું ?
૧૩) મહીને ૮ પાઈની દીવાસળી વપરાય તો ૧ વર્ષમાં દીવાસળીનું
કેટલું ખર્ચ થશે ?
૧૪) મહીનાનું ભાડું રૂ ૩।≈ તો વર્ષનું કેટલું ?
૧૫) રૂ ૩॥।ના ૧૭ શેર તો ૩ પાઈનું કેટલું આવશે ?
૧૬) રૂ ૦॥= તોલો ચાંદી મળે તો ૧॥ માસાનું શું બેસે ?
૧૭) રૂ ૨૮॥ તોલા સોનું તો ૪॥ માસાનું શું ? ૧૨ વાલનું શું ?
૧૮) ૨ માસાના રૂ. ૮।= તો ૩ તોલાનું શું ?
૧૯) વર્ષનું વ્યાજ રૂ ૯) તો ૧॥ મહીનાનું કેટલું ?
૨૦) રૂ ૯॥।ની ૩ શેર એલચી મળે તો ૦। શેરનું ?
૨૧) રૂ ૪૮) ગાડીની વાલ મળે તો ૨॥ મણનું શું ?
૨૨) રૂ ૪૫) માણી ઘઉં મળે તો ૩ મણનું શું ?
૨૩) રૂ ૧૫॥। મોટો હારો તો ૧॥। મણનું શું ?
૨૪) ૨ મહીનાના રૂ ૮૧) તો પાંચ દિવસનું મળશે ?
૨૫) ૦॥। બેડીઆના રૂ ૨।॥= તો બે મણનું શું ?
૨૬) રૂ ૧૮॥। ખાંડના ઘઉં તો ૦। મણ ૨॥ શેરનું ?
૨૭) રૂ ૨૫। તોલા સોનું મળે તો રૂ ૨।≈નું કેટલું આવશે ?
૨૮) ૧॥ ખાંડીના રૂ ૬।૭॥ તો રૂ ૫॥≈નું કેટલા મણ ?
૨૯) રૂ ૦)≈ના શેર બીડા તો ૬ પૈસાભારનું શું ?
૩૦) ૧૦ શેર ગોળનો રૂ ૧।− તો રૂ ૧૮॥।નો કેટલો આવશે ?

૩૧) રૂ. ૩૦ાાની ૩ાા મણ સાકર તો ૧૨ાા શેરનુ શુ ?

૩૨) ૪ મહીનાના રૂ ૩૬)= તો ૧૦ દિવસનુ શુ ?

૩૩) રૂ ૧) નુ ૨ાા શેર તો રૂ ૦)ાાનુ કેટલુ ?

૩૪) રૂ રાૃાાનુ ૧ માસો સોનુ આવે તો તોલાનો ભાવ શો ?

૩૫) રૂ ૩૦ાાનુ ૨૪ મણ તો રૂ ૩ાા૦ાાનુ કેટલુ ?

૩૬) રૂ. ૧)≡નુ ૦ાા મણ તો રૂ ૧૪નુ કેટલુ ?

૩૭) રૂ ૯૦) એ ગ્રોસ ટોપી મળે તો ૭ ટોપીનુ શુ ?

---

૨૪ ગુણોત્તર આવે એવા કોષ્ટકો.

ગજ ને તસુ ભાર ને મણ, ધા ને તાવ, ટાંક ને રતી, પેનીવેટ ને ગ્રેન, હાથ ને આગળ

÷ભારે એકમ પરથી હલકા એકમની કિમત —

૧) રૂપીઆથી ૮ ગણી પાઈઓ (૨) આનાથી અડધી પાઈ.
૩) પાઈથી બમણા આના (૪) પેન્સથી બમણા શિલિગ.

×હલકા એકમ પરથી ભારે એકમની કિમત —

૧) આનાથી દોઢ રૂપીઆ (૨) પન્નાથી ૭ ગણા આના.
૩) પાઈથી બમણા આના (૪) પેન્સથી બમણા શિલિગ.
૫) ફાર્થિગથી અડધા શિલિગ

૨૪ના ગુણોત્તરના લખાણી કુચીઓ.

૧ જેટલા રૂપીઆ ગજ તેની ૮ ગણી પાઉન્ડ તસુ

÷ ૨૪ ગુણોત્તરમા ૧૨ના ગુણોત્તરથી અડધી કિમત

× ૧/૨૪ ગુણોત્તરમા ૧/૧૨ ગુણોત્તરથી બમણી કિમત.

૨ જેટલે રૂપીએ ભાર તેથી ૮ ગણી પાઇએ મણ.
૩ જેટલે રૂપીએ ધા તેથી ૮ ગણી પાઇએ તાવ
૪ જેટલ રૂપીએ ટાક તેથી ૮ ગણી પાઇએ રતી.
૫. જેટલે આને ગજ તેથી ૦ાા પાઇએ તસુ
૬ જેટલે આને ભાર તેથી ૦ાા પાઇએ મણ
૭ જેટલે આને ધા તેથી ૦ાા પાઇ તાવ
૮ જેટલે આને ટાક તેથી ૦ાા પાઇએ રતી

મનોયત્ન ૧૪.

૧) રૂ ૧૮૦) ભાર મળે તો મણનુ નુ ?
૨) રૂ ૦ાાા=નુ ગજ તો તસુનુ શુ ?
૩) રૂ ૪ાા= એ ૭૮ ફલાનલ મળે તો તસુનુ શુ ?
૪) રૂ ૭ાા ગજ વીનીસન તો તસુનુ શુ ?
૫) ~ ૮૪)ના ભાર ઘઉ મળે તો ૧ાાા ભાર ૬ મણનુ શુ ?
૬) રૂ ૦ાા=ાાના ધા કાગળ મળે તો ૨ાા ધા ૧ તાવનુ શુ ?
૭) રૂ. ૦)=ાાનુ ૧ તસુ તો ગજનુ શુ ?
૮) એક તાવની દોઢ પાઇ તો ૨ ધા ૪ તાવનુ શુ ?
૯) રૂ. ૨૫૨) ભાર તો રૂ. ૭૩ાાનો કેટલો ?
૧૦) રૂ. ૯૦) ભાર તો ૧ાા મણનુ શુ ?
૧૧) રૂ. ૭૨) ભાર તો ૨ા મણનુ શુ ?
૧૨) રૂ ૮૧) ભાર તો રૂ ૧૫)=નુ કેટલુ આવે ?
૧૩) રૂ. ૫૪ા= ભાર તો રૂ ૧૧ા-નુ કેટલુ ?
૧૪) રૂ ૭૬ાાા- ભાર તો ૦ાા કળશીનુ શુ ?
૧૫) માણીના રૂ ૨૪)= તો ૧ા માણી ૦ાા મણનુ શુ ?
૧૬) રૂ ૧૫ાા= ગજ તો ૦ા ગજ ૫ તસુનુ ?

૧૭) રૂ. ૧૩૨) ભાર તો ૨॥ મણ ૫ શેરનુ શુ ?
૧૮) રૂ ૨ાનુ ૨॥ ગજ છીંટ તો ૨॥ તસુનુ શુ ?
૧૯) રૂ ૨ાનુ એક વાર તો ૨ા તસુનુ શુ ?
૨૦) રૂ ૨॥ ગજ તો ૩ ૦ા≡ાનુ કેટલુ ?
૨૧) રૂ ૨૫॥ ગજ તો રૂ ૪॥૦ાનુ કેટલુ ?
૨૨) રૂ ૦)≡નુ ૧॥ તસુ તો ૧॥ ગજનુ શુ ?
૨૩) ૩ તસુના રૂ. ૦॥-॥ તો ૩ ગજનુ શુ ?
૨૪) રૂ. ૦ા≡ ધા કાગળ મળે તો રૂ ૦ા-ના કેટલા ?
૨૫) ૨ તાવની ૫ પાઇ તો ૨ ધાનુ શુ ?
૨૬) રૂ ૪૫)ના ૩ ભાર કાના મળે તો રૂ. ૦॥≡ના કેટલા ?
૨૭) રૂ ૭૬ાના ટાંક મોતી મળે તો ૫ રતીનુ શુ ?
૨૮) ૧॥ કળશીના રૂ ૨૪॥ તો ૦॥ મણનુ શુ ?
૨૯) રૂ ૧૨ાનુ ૦॥ કળશી તો ૦॥ મણનુ શુ ?
૩૦) રૂ ૭૪ા ગાસ્રી તો ૧ા મણનુ શુ ?
૩૧) ૧॥ શેર એલચીના રૂ ૩॥ તો શેર ૦)-નુ શુ ?
૩૨) મોટા દાણાના રૂ ૭૨) તો ૦॥ મણ ૫ શેરનુ શુ ?
૩૩) ૪ મહીનાના રૂ ૨૫॥= તો ૫ દિવસનુ શુ ?
૩૪) ૫ દિવસના રૂ ૧ા- તો ૦ા વર્ષ ૧ માસનુ શુ ?
૩૫) રૂ ૨૬ાનુ ૦॥ ગાંની ૧॥ મણ તો રૂ ૧)-ાનુ કેટલુ ?
૩૬) ૧ા મણના રૂ ૪ા≡ તો રૂ ૧૧ાનુ કેટલુ ?
૩૭) રૂ ૫૬ાનુ ૧ા માણી તો ૨૫ શેરનુ શુ ?

---

૪૮ ગુણોત્તર આવે એવા કોઠા.

ગદિઆણો ને રતી, ઘડી ને શેર, ભાર ને અધમણીઓ, માણી ને દશ શેર, ગજ ને ૦॥ તસુ, ધા ને ૦॥ તાવ, ટાંક ને ૦॥ રતી;

પેનીવેટ ને ૦॥ ગ્રેન.

*ભારે એકમ ઉપરથી હલકા એકમની કિમત

૧) રૂપીઆથી ૪ ગણી પાઇ (૨) આનાથી ૦। ગણી પાઇ
૩) પૌંડથી ૫ ગણા પેન્સ (૪) શિલિંગ જેટલા જ ફાર્ધિંગ

+હલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિમત.

૧) આનાથી ૩ ગણા રૂપીઆ (૨) પસાથી ૦॥ રૂપીઆ
૩) પાઇથી ૪ ગણા આના (૪) પેન્સથી ૪ ગણા શિલિંગ
૫) ફાર્ધિંગ જેટલા શિલિંગ

૪૮ ના ગુણોત્તરના લેખાની ક્રીયાઓ.

૧. જેટલા રૂપીએ ગદિઆણો તેની ચોગણી પાઇએ રતી
૨ જેટલા રૂપીએ ઘડી તેથી ચાગણી પાઇએ ગેર
૩ જેટલે આને ગદિઆણો તેથી ૦। ગણી પાઇએ રતી
૪. જેટલે આને ઘડી તથી ૦। ગણી પાઇએ ગેર

મયોયત્ન ૧૫.

૧) રૂ ૧૨ ગદિઆણો સોનુ મળ તો રતીનુ શુ?
૨) રૂ. ૧॥ ગદિઆણા તો ૧ રતી નુ?
૩) રૂ ૦)ા ગદિઆણો તો ૩ રતીનુ શુ?
૪) રૂ ૭ાનુ ગજ તો તસુનુ શુ?
૫) રૂ. ૧॥ના ૪ા કાનળ મળે તો ૧ તાવનુ શુ?
૬) રૂ ૦)ાાના ૧૦ શેર બોર તો માણાનુ શુ?

---

*૪૮ના ગુણોત્તરમા ૨૪ના ગુણોત્તરથી ૦॥ કિમત
૪૮ના ગુણોત્તરમા ૧૨ના ગુણોત્તરથી ૦। કિમત.
+$\frac{1}{48}$ ગુણોત્તરમા $\frac{1}{24}$ ગુણોત્તરથી બમણી કિમત
$\frac{1}{48}$ ગુણોત્તરમા $\frac{1}{12}$ ગુણોત્તથી ચારગણી કિમત.

૭) રૂ ાા મણ ઘઉંની હળામણી રૂ. ૦)≡ાાા તો ભારની કેટલી ?

૮) રૂ ૧૮ાા ઘડી રૂ મળે તો ૩ શેરનુ શુ ?

૯) ઘડી રૂના ≠ ૨૮ તો રૂ ૩ાાનુ કેટનુ ?

૧૦) રૂ ૦)= નુ ાા રતી તો ટાંનુ શુ ?

૧૧) રૂ ૭૨ ગાલ્લી તો ૨૫ શેરનુ શુ ?

૧૨) રાા મણનો રૂ ૧) તો ૧ા શેરનુ શુ ?

૧૩) રાા શેરના રૂ ાિ≡ાા તો ૩ મણનુ શુ ?

૧૪) રૂ ૨૭) માણી તો ા મણનુ શુ ?

૧૫) ભારના રૂ ૬૦ તો રૂ ૨ાનુ કેટલુ ?

૧૬) રૂ ૩ાાા ભાર તો ાા મણનુ શુ ?

૧૭) ઘડીના રૂ ૧ાાા તો શેરનુ શુ ?

૧૮) રૂ ૧૨ાામા ૧ા વસો જમીન મળે તો ૩ વીઘાનુ શુ ?

૧૯) રાા વસા જમીનનુ ગણાત ~ ાા≡ તો ૬ વીઘાનુ કેટલુ ?

૨૦) રૂ ૩ાાનુ ૩ શેર તો શેર ૦)~નુ કેટલુ ?

૨૧) રૂ ૦)~નુ ૫ શેર તો ૬ મણનુ શુ ?

૨૨) રૂ ૦)=નુ શેર તો રૂ ૩ાનુ કેટલુ ?

૨૩) ૧ા શેરના રૂ ા= તો ૧ાા મણનુ શુ ?

૨૪) રૂ ૧૩ાા ગદિઆણો તો રૂ ાા ાાનુ કેટલુ ?

૨૫) રૂ. ૦)ાાર પાઇનુ રતી તો ગદિઆણાનુ શુ ?

૨૬) રૂ. ૦)~ાનુ ાાા તસુ તો રૂ ૪ાાનુ કેટલુ ?

૨૭) રૂ ૧~નુ ાા મણ તો રૂ ૬૩ાાનુ કેટલુ ?

૨૮) ૩ ભારના રૂ ૨૭૦) તો ાા મણનુ શુ ?

૨૯) રૂ ાા=નુ ા મણ તો રૂ ૭ાનુ કેટલુ ?

૩૦) ૧ાા મણના રૂ. ાાા≡ તો ૨ા ગાલ્લી ૪ાા મણનું ?

૩૧) રૂ. ૦ાા‌ નુ ૨ાા શેર તો ૩ મણનુ શુ ?

---

૯૬ ગુણોત્તર આવે એવા કોષ્ટકો.

તોલો ને રતી, બાર ને દશશેર, માણી ને પાચશેર, ધડી ને ૦ાા શેર, પેનીવેટ ને ૦ા ગ્રેન

***ભારે એકમ ઉપરથી હલકા એકમની કિંમત—**

૧) રૂપીઆથી બમણી પાઇ (૨) આનાથી બમણી કાચી પાઇ

૩) પૌંડથી અઢીગણા પેન્સ (૪) શિલિંગથી અડધા ફાર્ધિંગ

×હલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિંમત.

૧) આનાથી ૬ ગણા રૂપીઆ (૨) પસારી દોઢા ...ીઆ

૩) પાઇથી અડધા રૂપીઆ (૪) પેન્સથી ૮ ગણા શિલિંગ

૫) ફાર્ધિંગથી બમણા શિલિંગ

૯૬ ગુણોત્તરના લેખાંની કુચીઓ.

૧) જેટલે રૂપીએ તોલો તેટલી બમણી પાઇએ રતી

૨) જેટલે આને તોલો તેટલી બમણી કાચી પાઇએ રતી

મનોયત્ન ૧૪.

૧) રૂ. ૨૪ તોલો તો ૧ રતીનુ શુ ?

---

* ૯૬ના ગુણોત્તરમા ૪૮ના ગુણોત્તરથી અડધી કિંમત

૯૬ના ગુણોત્તરમા ૨૪ના ગુણોત્તરથી ૦ા કિંમત

૯૬ના ગુણોત્તરમા ૧૨ના ગુણોત્તરથી આઠમા ભાગની કિંમત.

× $\frac{1}{96}$ ગુણોત્તરમા $\frac{1}{48}$ ગુણોત્તરથી બમણી કિંમત

" " $\frac{1}{24}$ " ચોગણી "

" " $\frac{1}{12}$ " ૮ ગણી "

૨) રૂ. ૨૫ાા તોલો તો ૨ રતીનું શું ?

૩) રૂ ૧૨૬) ભાર તો ૦। મણનું શું ?

૪) રૂ ૨૧) માણો તો ૫ શેરનું શું ?

૫) ધડી રૂના ૩ ૨૪) તો અચ્છેર રૂનું શું ?

૬) રૂ ૧ાા= તોલો તો ૨ વાલનું શું ?

૭) ભારના રૂ ૧૩૨) તો ૨। મણનું શું ?

૮) રૂ ૦।-ાનું રતી તો તોલાનું શું ?

૯) રતીના રૂ. ૦।-ાા તો તોલાનું શું ?

૧૦) રૂ ૦)૦। ૧ પાઇનું રતી તો ૦ાા તોલાનું શું ?

૧૧) ૦ાા શેર રૂના રૂ ૦।= તો ધડીનું શું ?

૧૨) રૂ ૪ાાએ ગજ તો ૦। તસુનું શું ?

૧૩) રૂ ૧૧૨ાા ગાલ્લી તો ૧૨ાા શેરનું શું ?

૧૪) રૂ. ૪૭ાાનું ૩ ધડી તો ૧ાા શેરનું શું ?

૧૫) ભારના રૂ ૭૩ાા તો ૦ાા મણનું શું ?

૧૬) ૨૪ મણના રૂ ૩૭ાા તો ૦। મણનું શું ?

૧૭) રૂ ૦)૦।નું ૦ાા રતી તો ૧ ગદિઆણાનું શું ?

૧૮) ૧૨ મણના રૂ. ૧૮ાાા તો ૫ શેરનું શું ?

૧૯) રૂ ૧૩ાા રીમ કાગળ તો રૂ ૦।૦ાાના કેટલા ?

૨૦) રૂ ૨૮ાાા તોલો તો રૂ ૧ાાા૦ાાનું કેટલું ?

૨૧) રૂ ૧)નું ૧૨ શેર તો નવટાંકનું શું ?

૨૨) રૂ ૦ાા≡ાાનો રોજ તો ૩ માસ ૬ દિવસનું શું ?

૨૩) તસુના રૂ ૦)≡ાા તો ૪ ગજનું શું ?

૨૪) ૦ાા મણના રૂ ૦।-ાા તો રૂ. ૩૦ાાનું કેટલું ?

૨૫) ૭ પાઇનું ૦। મણ તો ૩ાાનું કેટલું ?

૨૬) રૂ ૨૪) માણી તો રૂ ૦=નુ કેટલુ ?
૨૭) ૫ ગેરના રૂ ૦)≡ તો ૧૨ મણનુ શુ ?
૨૮) રૂ ૦|=| ના ૫ તાર તો રીમનો ભાવ શો ?
૨૯) રૂ ૨૨॥ રીમ કાગળ તો ૫ તારનુ શુ ?
૩૦) તોલાનો ૦ ૧॥ તો રૂ ૦| નુ કેટલુ ?
૩૧) રૂ ૧)નુ ૧૨ શેર મીઠુ મળે તો શેર ૦)=નુ શુ ?

પ્રકરણ ૫ મુ

૨૦ ગુણોત્તર આવે એવા કોઠા,

કોડી ને નગ, ખાંડી ને મણ, રીમ ને દસ્તા, હાથ ને તસુ, વીઘુ ને વસો, ભાર ને ઘડી, ટન ને હંડ્રેડ

ભારે એકમ ઉપરથી હલકા એકમની કિમત —

૧) રૂપીઆથી ૫ ગણા ફોકડા અથવા ૪ ગણા સુરતી રમા
૨) આનાથી ૫ ગણા બદામ અથવા ૦| ગણા સુરતી પૈસા
૩) પાઉ જેટલાજ શિલિંગ

બીજી રીત– જેટલા રૂપીઆમા ભારે પરિમાણ ૧ આવે તેટલાજ આનામા હલકુ પરિમાણ ૧। આવે

હલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિમત —

૧) આનાથી ૧। ગણા રૂપીઆ (૨) પૈસાથી ૫ ગણા આના
૩) શિલિંગ જેટલા પાઉ (૪) ફાર્થિંગથી ૫ ગણા [illegible]

બીજી રીત—જેટલા આનામા હલકુ પરિમાણ ૧। આવે તેટલાજ રૂપીઆમા ભારે પરિમાણ ૧ આવે

૨૦ના ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુંચીઓ.

૧ જેટલે રૂપીએ કોડી તેથી ૫ ગણે દોકડે નગ
૨ જેટલે રૂપીએ ખાડી તેથી ૫ ગણે દોકડે મણ
૩ જેટલે રૂપીએ રીમ તેથી ૫ ગણે દોકડે ધા
૪ જેટલે રૂપીએ હાથ તેથી ૫ ગણે દોકડે તસુ
૫ જેટલે રૂપીએ વીંધુ તેથી ૫ ગણે દોકડે વસો
૬ જેટલે રૂપીએ વસો તેથી ૫ ગણે દોકડે કાડી
૭ જેટલે રૂપીએ ભાર તેથી ૫ ગણે દોકડે ધડી
૮ જેટલે રૂપીએ ટન તેથી ૫ ગણે દોકડે હંડ્રવેટ
૫ દોકડા=૪ સુરતી પૈસા માટે ૫ ગણા દોકડા અથવા ૪ ગણા સુરતી પૈસા
૯ જેટલે આને કોડી તેથી ૫ ગણી બદામે નગ
૧૦ જેટલે આને ખાડી તેથી ૫ ગણી બદામે મણ
૧૧ જેટલે આને રીમ તેથી ૫ ગણી બદામે ધા
૧૨ જેટલે આને હાથ તેથી ૫ ગણી બદામે તસુ
૧૩ જેટલે આને વીંધુ તેથી ૫ ગણી બદામે વસો
૧૪ જેટલે આને વસો તેથી ૫ ગણી બદામે કાડી
૧૫ જેટલે આને ભાર તેથી ૫ ગણી બદામે ધડી
૧૬ જેટલે આને ટન તેથી ૫ ગણી બદામે હંડ્રવેટ

મનોયત્ન ૧૭.

૧) રૂ ૧૨॥એ કુડી પથ્થર મળે તો ૧ નગનું શું
૨) રૂ ૨૫) ની ૨૦ વળી તો ૧ નગનું શું ?
૩) રૂ ૨૭॥એ ખાડી ૭ મણનું શું આપવું ?
૪) ૧ હાથ મલમલના ૩ ૦।- તો તસુનું શું ?
૫) રૂ. ૧॥।≈નું મણ તો ખાંડીનું શું ?

૬) રૂ ૦ાના ની એક સ્લેટ તો ૩ કુડી સ્લેટનુ શું ?
૭) રૂ. ૦)ાાનો એક તખ્તો મળે તો ૨૦નુ શુ એમે ?
૮) રૂ ૮૪)એ ભાર તો ૫ ધડીનુ શુ ?
૯) રૂ ૬ાની ૧ા ધડી તો ૩ શેરનુ શુ ?
૧૦) ૭૫) ખાડી ચોખા મળે તો ૩ાા મણનુ શુ ?
૧૧) રૂ. ૬૭ાા ખાડી જુવાર હોય તો રૂ ૧૧ાની કેટલી આવે ?
૧૨) રૂ ૩૭ાા ખાડી તો ૪ાા મણનુ શુ
૧૩) રૂ ૮૫)ના ખાડી ધઉ મળે તો ૮ાા મણનુ શુ ?
૧૪) ૩ાા મણના રૂ પાા એમે તો ખાડીનુ શુ ?
૧૫) ખાડીના રૂ. ૫૨ા પડે તો રૂ ૫)મા કેટલ આવે ?
૧૬) રૂ ૦ા૦ાા મણ ભેર મળે તો રા મણનુ શુ ?
૧૭) રૂ ૦)ાની ૫ શેર આમલી મળે તો ૨ાા મણનુ શુ ?
૧૮) રૂ ૭ાાાા વસો તો ૩ાા વસા ૫ કાઠીનુ શુ ?
૧૯) રૂ ૨૬૫)એ વીધુ તો ૩ાા વસા ૫ કાઠીનુ શુ ?
૨૦) રૂ ૧૭ાાએ કોડી પત્થર મળે તો ૪ નગનુ શુ ?
૨૧) રૂ ૧૩૦) ભાર કપાસ મળે તો ૪ ધડીનુ આપવુ ?
૨૨) રૂ પાાા રીમ તો ૧૭ ધાનુ શુ આપવુ ?
૨૩) રૂ ૪ાાા રીમ તો ૧૦ાા ધાનુ શુ આપવુ ?
૨૪) રૂ ૦ાના ધા કાગળ મળે તો રીમનુ શુ ?
૨૫) રૂ ૪૫)એ કોડી તો રૂ ૬ાામા કેટલા નગ
૨૬) રૂ ૬ાની કોડી સ્લેટ મળે તો રૂ ૨ાાની કેટલી ?
૨૭) ૩ પત્થરના રૂ ૧ાાાા તો કોડીનો ભાવ શો ?
૨૮) રૂ ૫૭ાાના ૩ કોડી પત્થર આવે તો ૩ પત્થરનુ શુ ?
૨૯) ૩૫ વળીના રૂ. ૭) બેસે તો ૫ કોડીનુ શુ ?

૩૦) રૂ. ૦)ાના ૪ નંગ તો ૪ કોડીનું શું ?
૩૧) રૂ. ૧૦।।=ની કોડી તો ૧૨ નગનું શું ?
૩૨) રૂ ૬। રીમ તો બે ધાનું શું
૩૩) ૧। ઉદ્રનેટ પાતરાના રૂ ૧૧। તો ટનનું શું ?
૩૪) રૂ ૩૩।।।ના ૯ રીમ તો ૯ ધાનું શું ?
૩૫) રૂ ૬।- રીમ તો રૂ ૦।।=।મ કેટલા આવે ?

---

૪૦ ગુણોત્તર આવે એવા કોષ્ટકો.

શેર રૂપીઆભાર, મણ ને શેર, એકર ને ગડો, ૪૦ મણનો મુડો ને મણ, ફર્લાંગ ને પોલ ૩૬ ને (પચ)

* ભારે એકમ પરથી હલકા એકમની કિંમત —

૧) રૂપીઆથી અઢી ગણા દોકડા અથવા બમણા સુરતી પૈસા
૨) આનાથી અઢી ગણી બદામ

+ હલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિંમત —

૧) આનાથી અઢી ગણા રૂપીઆ, (૨) પૈસાથી દસ ગણા આના
૩) શિલિંગથી બમણા પૌંડ (૪) ફાર્દિંગથી ૧૦ ગણા પેન્સ

૪૦ના ગુણોત્તરનાં લેખાની કુચીઓ.

૧ જેટલે રૂપીએ શેર તેથી અઢી ગણે દોકડે રૂપીઆભાર.
૨ જેટલે રૂપીએ મણ તેથી અઢી ગણે દોકડે શેર.
૩ જેટલે રૂપીએ મુડો તેથી અઢી ગણે દોકડે મણ
૪ જેટલે રૂપીએ એકર તેથી અઢી ગણે દોકડે ગુંઠો.

---

* ૪૦ના ગુણોત્તરમાં ૨૦ના ગુણોત્તરથી અડધી કિંમત
+ $\frac{1}{40}$ ગુણોત્તરથી $\frac{1}{20}$ ગુણોત્તરથી બમણી કિંમત.

૨॥દોકડા=૨ સુરતી પૈસા માટે અઢી ગણા દોકડા અથવા બમણા સુ૦પૈસા
૫ જેટલે આને શેર તેથી અઢી ગણી બદામે રૂપીઆભાર
૬ જેટલે આને મણ તેથી અઢી ગણી બદામે શેર
૭ જેટલે આને મુડો તેથી અઢી ગણી બદામે મણ
૮ જેટલે આને એકર તેથી અઢી ગણી બદામે મુડો

મનોયત્ન ૧૮.

૧) રૂ ૨॥એ શેર એલચી મળે તો ૧ રૂ ભારનુ શુ ?
 ૧ નવટાકનુ શુ ? ૧ અધોળનુ શુ ?
૨) રૂ ૨॥નુ શેર કેશર મળે તો રૂ ૦)-નુ કેટલુ આવે ?
૩) રૂ ૩॥। શેર હીંગ મળે તો અધોળનુ શુ ?
૪) - ૦)-ની રૂભાર એલચી આવી તો શેરનો ભાવ શો ?
૫) રૂ ૧॥= શેર હીંગ મળે તો ૭ રૂપીઆભરનુ શુ ?
૬) રૂ ૨॥-॥મા શેર ૦।- હીંગ આવી તો ૨॥ શેરનુ શુ ?
૭) રૂ ૦)-॥ ના શેર બીડા મળે તો મણનુ શુ ?
૮) રૂ ૧)નુ ૧ શેર ઘી આવે તો - ૦)≡નુ કેટલુ ?
૯) રૂ ૨॥એ શેર એલચી તો રૂ ૦)=ની કેટલી આવે ?
૧૦)રૂ ૨એ શેર હીંગ હોય તો રૂ ૦॥=ની કેટલી આવે ?
૧૧) રૂ ૩૭॥નુ મણ ઘી મળે તો ૧ શેરનુ શુ ?
૧૨) ૨॥ શેર ઘોના રૂ ૨-॥ આપ્યા તો મણનુ શુ ?
૧૩) રૂ ૩૮॥। એ મણ ઘી મળે તો ૭ શેરનુ શુ ?
૧૪) ૭ શેરના રૂ ૩॥≡॥ આપ્યા તો ૭ મણનુ શુ ?
૧૫) રૂ ૧૦॥એ મણ સોપારી મળે તો ૧॥≡॥ના કેટલા ?
૧૬) રૂ. ૦॥= મણ વેગણ મળે તો રૂ ૦)≡ કેટલા ?

૧૭) રૂ. ૭।।ના મણુ ચોખા મળે તો રૂ ૧)ના કેટલા ?
૧૮) રૂ. ૧)ની ૦।। મણુ બાજરી મળે તો રૂ ૦)—ની કેટલી ?
૧૯) રૂ ૧૨।।એ માણી તો ૧૨ શેરનુ શુ ?
૨૦) રૂ ૭।।માં ૩ ડઝન ૪ નગ તો ૧ નગનુ શુ ?
૨૧) રૂ. ૪૫) ભાર તો ૦।। મણ ૪ શેરનુ શુ ?
૨૨) રીમના રૂ ૨૧। તો ૦।। ધાનુ શુ
૨૩) ૦।। શેરના રૂ ૦)— તો ૦।। મણનુ શુ આપવુ ?
૨૪) રૂ ૮૫) ગાંસડી તો ૦।।। મણનુ શુ આપવુ ?
૨૫) સેકડાના રૂ ૧૨।। તો રૂ ૦—ના કેટલા નગ ?
૨૬) રૂ. ૩૭।।એ હજાર તો ૨૫ નગનુ શુ ?
૨૭) ૬ કોડીના રૂ ૧૮।।। તો ૩ નગનુ શુ ?
૨૮) રૂ. ૧૭મા ૦।। વસો તો ૧ વીધાનુ શુ ?
૨૯) ૧।।। મણુના રૂ. ૨।। તો ૧।।। શેરનુ શુ ?
૩૦) રૂ. ૫।।—ના ૧૬૦ નગ તો સવા બે આનાના કેટલા ?

---

૧૦૦ ગુણોત્તર આવે એવા કોષ્ટકો

સેકડો ને નગ, હજાર ને ૧૦ નગ, ૧૦૦ મણુનો મડો ને મણુ

***ભારે એકમ ઉપરથી હલકા એકમની કિંમત—**

૧) રૂપીઆ જેટલાજ દોકડા (૨) આના જેટલીજ બદામ

× હલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિંમત.

૧) આનાથી સવા ૭ ગણા રૂપીઆ
૨) પૈસાથી દોઢ ગણા રૂપીઆ ને તેટલાજ આના
૩) શિલિંગથી ૫ ગણા પૌંડ (૪) ફાર્દિંગથી ૨૫ ગણા પેન્સ

૧૦૦ના ગુણોત્તરનાં લેખાંની કુચીઓ

૧) જેટલે રૂપીએ સેકડો તેટલેજ દોકડે નગ
૨) જેટલે રૂપીએ મુડો તેટલેજ દોકડે મણ
૩) જેટલેજ રૂપીએ હજાર તેટલાજ દોકડાનુ ૧૦ નગ.
૪) જેટલે આને મુડો તેટલીજ બદામે મણ.
૫) જેટલે આને સેંકડો તેટલીજ બદામે નગ
૬) જેટલે આને હજાર તેટલીજ બદામે ૧૦ નગ

મનોયત્ન ૧૯

૧) રૂ ૩૧ાના હજાર માગલોરી નળીઆ મળે તો ૧૦નુ શુ ?
૨) રૂ ૧૫) એ હજાર તો ૧૦ નગનુ શુ ? ૧૦૦ નગનુ શુ ?
૩) રૂ ૩૧ા એ હજાર તો ૫ આનાના કેટલા ? રૂ ૧ા॥=નાં કેટલા ?

---

* ૧૦૦ ગુણોત્તરમા ૨૦ના ગુણોત્તરથી પાચમા ભાગની કિમત
૧૦૦ ગુણોત્તરમા ૪૦ના ગુણોત્તરથી અઢીમા ભાગની કિમત

× ૧/૧૦૦ ગુણોત્તરમા ૧/૨૦ ગુણોત્તરથી પાચ ગણી કિમત.
૧/૧૦૦ ગુણોત્તરમા ૧/૪૦ ગુણોત્તરથી અઢીગણી કિમત

૪) રૂ. ૪॥≡ એ હજાર તો ૧૨ નગનુ શુ ? ૮૪ નગનુ શુ ?
૫) રૂ ૧॥-, ૩)=, ૪॥≡, ૬ા, ૭॥-, ૯ા= એ હજાર હોય તો ૧૦નુ શુ ? સેકડાનુ શુ ?
૬) રૂ. ૪૩॥ એ સેકડો તો ૯૫ નગનુ શુ ?
૭) રૂ ૬ા, ૧૨ા, ૧૮॥, ૨૫, ૩૧ા, ૩૭॥, એ સેકડો તો ૧ નગનુ શુ ? ૭૩ નગનુ શુ ? હજારનુ શુ ?
૮) રૂ ૦॥≡॥ ની એક સ્લેટ તો ૧૦૦નુ શુ ?
૯) રૂ ૦ાના ૧૦ કેળા તો હજારનો ભાવ શો ?
૧૦) ૧૨ પૈસાના ૧૦ કેળા તો સેંકડાનુ શુ ?

૧૧) રૂ ૯ા≈ના હજાર નળીઆ તો રૂ ૧ાાા≈નાં કેટલાં ?

૧૨) રૂ ૭ાા~ સેકડો તો ૪૫ નગનુ શુ ?

૧૩) ૫ ટકા લેખે રૂ ૪૫નુ ૧ વર્ષનુ વ્યાજ શું ?

૧૪) ૩, ૨, ૮, ૧૦ ટકા લેખે રૂ ૧)નુ ૧ વર્ષનું વ્યાજ શુ ?

૧૫) ૪, ૫, ૮, ૧૨ આનાની તેરીખે રૂ ૫)નુ ૧વર્ષનુ વ્યાજ શું ?

૧૬) રૂ ૫૦૦)નુ ૧ વર્ષનું વ્યાજ રૂ ૨૫) થયુ તો દર કેટલો ?

૧૭) ૧૦ રૂમાલના ૬ આના તો ૧૦૦૦ રૂમાલનુ શું ?

૧૮) રૂ ૧૫)ના ૧૦૦ રૂમાલ તો ૩ ૦ાાના કેટલા ?

૧૯) ૫ કુડી કનકવાના રૂ ૬ા તો રૂ ૦ાાના કેટલા ?

૨૦) રૂ ૨૬૨ાાની ૫ ખાડી તો મણનુ શુ ?

૨૧) રૂ ૯૩ાાાએ ગાશી તો ૧૨ શેરનુ શુ ?

૨૨) રૂ ૦ાા≈ના ૩ નગ તો સેકડાનુ શુ ?

૨૩) ૫ આનાના ૧૨ નગ તો ૧૨૦૦ નગનુ શુ ?

૨૪) રૂ. ૩૭ાા એ સેકડો તો રૂ ૨ાા≈ના કેટલા ?

૨૫) રૂ. ૧૧૨ાા એ હજાર તો રૂ ૧)≈ ના કેટલા ?

૨૬) રૂ ૫૬ા એ સેકડો તો રૂ ૩ા≈ ના કેટલા ?

૨૭) ૪ કેરીના રૂ ૦ા~ તો ૮ા ડઝન ૧ નગનુ શુ ?

પ્રકરણ ૬.

૩૦ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

ગાસ્રી ને મણ, મહીનો ને દિવસ

પહેલી રીત—ગાશી કે મહીનાનો દર રૂપીઆ, આના કે પાઈમા આપ્યો હોય અને તે દર સાડા સાતના પાના આંકમાં

આવનો હોય તો સાડા સાતનો પા ભણુવાથી હલકા એકમની કિંમત રૂપીઆ આના કે પાઇ આવશે (આમા સાડા સાતના પાનો આક ખસ ઉપયોગી છે)

બીજી રીત–મહીનાના રૂપીઆ અને દિવસનો ગુણાકાર કરી મીંડુ ચઢાવી ત્રણે ભાગવાથી જવાબ દોકડા આવશે. જો એક વધે તો એક પાણુ અને બે વધે તો ભાગાકાર પર ત્રણ પાઇ ચઢાવવી આ રીત ગાલ્લીમા પણ લાગુ પડશે

ત્રીજી રીત–મહીનાના રૂપીઆ અને દિવસના ગુણાકારથી અડધા આના અને અડધી સુરતી પાઇ જવાબ આવશે

સવા સુરતી પાઇ=૧ પાઇ

પદર સુરતી પાઇ-૧ આનો

૩૯ના ગુણોત્તરના લેખાંની કુંચીઓ.

૧) જેટલે રૂપીએ ગાલ્લી તેટલાજ આનાનુ ૧।।। મણ ૫ શેર

૨) જેટલે રૂપીએ ગાલ્લી તેટલીજ પૈસાનુ ૧૮।। શેર

૩) જેટલે રૂપીએ ગાલ્લી તેટલીજ પાઇનુ ૬। શેર

૪) જેટલે રૂપીએ ગાલ્લી તેટલાજ સુરતી પૈસાનુ ૧૫ શેર

૫) જેટલે રૂપીએ ગાલ્લી તેટલાજ દોકડાનુ ૧૨ શેર

૬) જેટલે રૂપીએ ગાલ્લી તેટલીજ બદામનુ ૦।।। શેર

હલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિંમત—

૧) આનાથી બમણા રૂપીઆમા બમણા આના ઓછા

૨) પૈસાથી અડધા રૂપીઆમા અડધા આના ઓછા

૩) શિલિંગ દોઢા પૌડ (૪) પેન્સથી અઢી ગણા શિલિંગ

૫) ફાર્ધિંગથી ૭।। ગણા પેન્સ

મનોયત્ન ૨૦.

૧) રૂ ૧૫) મહીનો તો ૧ દિવસનું શું ?

૨) રૂ ૭ાા નો મહીનો તો ૧૨ દિવસનું શું ?

૩) મહીનાનો પગાર રૂ ૧૫) છે તેને ૨૭ દિવસનું શું મળશે ?

૪) રૂ ૨૨ાાએ મહીનો તો ૧૨ દિવસનું શું ? ૬ દિવસનું શું ?

૫) રૂ. ૪૫ાાાા મહીનાનો પગાર છે તો ૨૯ દિવસનું શું ?

૬) તા ૨૪–૫–૧૭થી તા ૬–૭–૧૭ સુધીનું રૂ ૩૭ાાાાના પગારવાળાને શું આપવું ?

૭) રૂ ૧૦૫) એ ગાડી ઘઉં મળે તો ૧૪ મણ ૧૨ શેરનું શું ?

૮) ગાડી જુવારના રૂ ૧૧૨ાા બેસે તો ૪ મણ ૨ાા શેરનું શું ?

૯) ૬ રોજના રૂ, ૨ાાાાા લેખે મહીનાનું શું મળશે ?

૧૦) રૂ ૬ાાના મહીના લેખે રૂ ૧૦= પગારના મળ્યા ત્યારે કેટલા દિવસ નોકરી કરેલી ?

૧૧) રૂ ૧૧ાાાાનો મહીનો તો ૧ાા મહીનો ૪ દિવસનું શું ?

૧૨) રૂ ૬૭ાા ગાડી મઠ મળે તો ૩ાા મણ ૫ શેરનું શું ?

૧૩) ૩ દિવસના પગારના રૂ ૧૦ા'= મળ્યા ત્યારે મહીનો કેટલાનો ગણ્યો હશે ?

૧૪) રૂ ૯ા=ના મહીના લેખે રૂ ૩ાા મેળવનારે કેટલા દિવસ નોકરી કરવી ?

૧૫) રૂ ૪૫ાાાાના ૧ાા કળશી ૨ મણ મઠ મળે તો ૯ મણનું શું ?

૧૬) ૧૧ દિવસના રૂ ૨ાા=ાા મળ્યા તો મહીનાનું શું ?

૧૭) ૭ દિવસના રૂ. ૩ાાાા મળે તો ૭ મહીનાનું શું મળે ?

૧૮) રૂ. ૨ા=ાા ની ૧ાા કુડી મળે તો ૭ નગનું શું ?

૧૯) ૩ મણના રૂ. ૧૬ાા= તો ૪ શેરનું શું ?

૨૦) ૧૫ મણના રૂ. ૧ાા= તો ૭ાા મણનું શું ?

૨૧) રૂ પા॥=નું ૦॥ મણ તો રૂ ૦)=નુ કેટલુ ?

૨૨) રૂ ૦)=॥ ના ૨॥ ડઝન તો ૧ નગનુ શુ ?

૨૩) રૂ. ૧૧ામા ૫ ફુટ કીનારી મળે તો રૂ ૦॥=ની કેટલી ?

૨૪) ૧॥ મણના રૂ ૭॥ તો ૨ શેરનુ શુ ?

૨૫) રૂ ૩૯॥= ભાર તો ૦॥ મણ ૨ શેરનુ શુ ?

૨૬) રીમના રૂ ૧૯॥= તો ૧૬ તાવનુ શુ ?

૨૭) ૧૨॥ આનાનુ ૭॥ ફુટ તો ૦। ફુટનુ શુ ?

૨૮) ૩ શેરના રૂ ૧॥।– તો ૨। મણનુ શુ ?

૨૯) ૨ દિવસનો રૂ ૧। તો રૂ ૩૭॥માં કેટલા દિવસ ?

૩૦) રૂ ૫૬। માં ૨૨॥ ગજ મળે તો રૂ ૬॥=મા કેટલુ મળે ?

૩૧) રૂ ૯૩) એ ગાહ્લી ઘઉ મળે તો ૦॥ મણ ૭॥ શેરનુ શુ ?

૩૨) રૂ ૫૨॥ એ ગાલ્ની ઘઉ મળે તો ૦। મણ ૮॥ શેરનુ શુ ?

૩૩) ૦। મણ ૮॥નો રૂ ૧) તો ગાલ્લીનુ શુ ?

૩૪) ૧૨ શેર જુવારના રૂ ૦।= તો ગાલ્લીનુ શુ ?

૩૫) ૭૨॥ રૂપીએ ગાલ્લી તો ૧૫ શેરનુ શુ ?

૩૬) ૧૫ શેર ઘઉંના રૂ ૧।=। તો ગાલ્લીનુ શુ ?

૩૭) ૬। શેર મરચાનો રૂ ૧) તો ગાલ્લીનું શુ ?

૩૮) ૭૫ રૂપીએ ગાલ્ની આદુ મળે તો ૬। શેરનુ શું ?

૩૯) ૪-॥ રૂ ગાલ્લી તો રૂ. ૨॥=॥ નુ કેટલુ ?

૪૦) રૂ ૪૮ એ ગાલ્લી તો રૂ ૦નું કેટલુ ?

૪૧) રૂ ૧૫=॥એ ગાલ્લી તો રૂ. ૧॥=ાનું કેટલુ ?

૪૨) રૂ. ૬૨॥ એ ગાલ્લી તો રૂ ૦॥=નુ કેટલુ ?

૪૩) ૧॥ મણ ૫ શેરના રૂ ૬॥– તો ગાલ્લીનુ શુ ?

૧૨૦ ગુણોત્તર આવે એવાં કોષ્ટકો.

ગાલ્શી ને દસશેરો, માણી ને ૪ શેરી, ભાર ને ૮ શેર

× હલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિંમત

૧) આનાથી ૭ા ગણા રૂપીઆ (૨) પૈસાથી બમણા રૂપીઆમા બમણા આના ઓછા.

૩) પાઇથી દસ ગણા આના (૪) શિલિંગથી ૬ ગણા પૌડ,

૫) પેન્સથી અડધા પૌડ.

મનોત્મ ૨૧.

૧) રૂ ૬૭ા એ ગાલ્શી તો ૦। મણનુ શુ ?

૨) ૧૦ શેરના રૂ ૦।।।≈ તો ગાલ્શીનો ભાવ શો ?

૩) રૂ ૦)≈।।।નુ ૫ શેર તો રૂ ૨૮)≈નુ કેટલુ ?

૪) રૂ ૩૬૦) ભાર તો ૮ શેરનુ શુ ?

૫) ૮ શેરના ૩ ૧।।। તો ભારનુ શુ ?

૬) રૂ ૧૫ ના બારસે નળીઆ તો ૧૦૦ નળીઆનુ શુ ?

૭) રૂ ૬૦૦)નુ ૧૫) વ્યાજ તો રૂ ૫)નુ વ્યાજ કેટલુ ?

૮) રૂ. પા≈નુ ૧।। મણ તો ૦।। શેરનુ શુ ?

૯) એક શેરના ૫ આના તો મણનુ શુ આપવુ ?

૧૦) રૂ ૩૭ામા ૬ વીંઘા ખેડાય તો ૧ વસાનુ શુ આપવુ ?

ટીપ—૧૨૦ના ગુણોત્તરમાં ૩૦ના ગુણોત્તરથી ૦। ગણી કિંમત.

૧૨૦ના ગુણોત્તરમા ૪૦ના ગુણોત્તરથા ૧/૩ ગણી કિંમત

×૬૬ ૧/૩ ગુણોત્તરમા ૩૩ ૧/૩ ગુણોત્તરથી બેગણી કિંમત

૯૨ ૧/૩ ગુણોત્તરમાં ૬ ૧/૩ ગુણોત્તરથી ત્રણ ગણી કિંમત.

૧૧) ગાલ્તીના રૂ ૭૫) તો ૦। મણનુ શુ ?

૧૨) રૂ. ૭ા વ્યાજ મેળવવાને રૂ ૨૫૦ રોકવા તો રૂ ૦ા- વ્યાજ મેળવવાને કેટલા રોકવા ?

૧૩) એક પૈસાનુ ૧ શેર તો ૧૨ મણનુ શુ ?

૧૪) માણીના રૂ ૩૦) તો ૪ શેરનુ શુ ?

૧૫) ૭ા શેરના રૂ ૧ાાા≈ તો અધોળનુ શુ ?

૧૬) નવટાંકના રૂ. ૦)≈ તો ૧૫ શેરનુ શુ ?

૧૭) રૂ ૩ ૭ણાએ ૧૦ ડઝન તો ૮ નગનુ શુ ?

૧૮) ૦ાા મણ ૪ શેરના રૂ ૩ાા તો ૩ ભારનુ શુ ?

૧૯) રૂ. ૩૦)નો મોટો હારો તો ૭ શે`નુ શુ ?

૨૦) બેડીઆના રૂ. ૧૩૫) તો રૂ ૧)≈નુ કેટલુ ?

૨૧) રૂ. ૦)≈ાાનુ ૦ા શેર તો ૦ાાા મણનુ શુ ?

૨૨) ૫ શેરના રૂ ૦)= તો રૂ ૧૫)મા કેટલુ આવે ?

૨૩) પૈસાનુ ૦ા શેર તો રૂ ૧ાા≈નુ કેટલુ ?

---

૩૬૦ ગુણોત્તર આવે એવા કોષ્ટક.

વર્ષ અને દિવસ

***હલકા એકમ ઉપરથી ભારે એકમની કિમત.—**

ડીપ-૧૬૦ ગુણોત્તરમા ૩૦ના ગુણોત્તરથી ૧૨ મા ભાગની કિ૧ત

૩૬૦ ગુણોત્તરમા ૪૦ના „ ૯ મા ભાગની ,

૩૬૦ ગુણોત્તરમા ૧૨૦ના „ ૩ જા ભાગની „

* $\frac{૧}{૩૬૦}$ ગુણોત્તરમા $\frac{૧}{૩૦}$ ગુણોત્તરથી ૧૨ ગણી કિમત

„ „ $\frac{૧}{૪૦}$ „ ૯ ગણી કિમત.

„ „ $\frac{૧}{૧૨૦}$ „ ૩ ગણી કિમત.

૧) આનાથી ૨૨॥ ગણા રૂપીઆ

૨) પૈસાથી ૭ ગણા રૂપીઆમા ૭ ગણા આના ઓછા

૩) પાઇથી બમણા રૂપીઆમા બમણા આના ઓછા

૪) શિલિંગથી ૧૮ ગણા પૌંડ (૫) પેન્સથી દોઢ ગણા પૌંડ

૬) ફાર્ધિંગથી ૭॥ ગણા શિલિંગ

મનોયત્ન ૨૨.

૧) રૂ ૧૮૦)નુ વર્ષ તો ૧ દિવસનુ શુ ?

૨) વર્ષના રૂ ૧૩૫) તો એક દિવસનુ શુ આપવુ ?

૩) રૂ ૪૫)નુ વર્ષ તો ૫ દિવસનુ શુ ?

૪) રોજના ૭ આના તો વર્ષનો પગાર કેટલો ?

૫) રૂ ૪૫)નુ વર્ષ તો રૂ ૧)= માટે કેટલો વખત નોકરી કરવી ?

૬) પેન પૈસાની એક મળે છે રોજ ૧॥ પેન જોઇએ તો વર્ષમા પેનનો ખરચ કેટલો થશે ?

૭) રોજ રૂ ૦)=॥ નુ દૂધ જોઇએ તો વર્ષમા કેટલા રૂ નુ જોઇએ ?

૮) એક માણસ વરસમાં રૂા ૬૦૦) કમાયો તેમાથી તેણે રૂ ૧૨૦) બચાવ્યા ત્યારે દરરોજ શુ ખરચ્યુ હશે ?

૯) ઘઉ ખાવાથી રૂ. ૧૧। નો વાર્ષિક ખરચ વધે છે ત્યારે દરરોજ કેટલો વધારે ખરચ થતો હશે ?

૧૦) ૩ દિવસમા બે આના બચાવુ તો ત્રણ વર્ષમાં શુ બચશે ?

૧૧) ૩ માણુસનો ૧ વર્ષમાં ખરચ રૂ ૬૭૫) થાય છે, ત્યારે ૧ માણુસનો એક દિવસનો ખરચ કેટલો પડયો ?

૧૨) રૂ ૩૩૬) એક વરસ ચાલે તો રૂ ૧૦॥ કેટલો વખત ચાલશે ?

૧૩) ૭ આના રોજ કમાઇ પાચ આના ખરચ કરે તે વરસે શુ બચાવશે ?

૧૪) રોજના રૂ. ૧।।। કમાઉ છુ. જો વરસે રૂ ૯૦) બચાવવા હોય તો દરરોજ કેટલો ખરચ કરવો ? અને શુ બચાવવુ

૧૫) ૧૨ માસમાં ૨૧ મણ ઘઉ વપરાય છે તો ૭૨ દિવસમા કેટલા વપરાશે ?

૧૬) રૂ ૬૭।।।મા ૬।।। મણ સાકર મળે તો ૦।।। શેરનુ શુ આપવુ પડે?

૧૭) રૂ. ૧૦૮૦)નુ વ્યાજ રૂ ૪૫) થયુ તો રૂ ૬૦)નુ વ્યાજ કેટલુ આપવુ ?

૧૮) રૂ ૧૦૦)નુ ૫ વરસનુ વ્યાજ રૂ. ૪૫) થયુ તો એ લેખે ૧ વરસનુ ૯ આના વ્યાજ કેટલા રૂપીઆનુ થાય ?

પ્રકરણ ૭.

મનોયત્ન ૨૩ પરચુરણ લેખા.

૧) રૂ ૧।નુ ૧૨ શેર તો માણીનુ શુ ?

૨) ૦। મણના રૂ ૧।।= તો માણીનુ શુ ?

૩) ૦।।। ડઝનના રૂ ૧)= તો ૦।।। ગ્રોસનુ શુ ?

૪) રૂ ૧।।।=ના ૧। ડઝન રૂમાલ તો ૦।। ગ્રોસનુ શુ ?

૫) રૂ ૯।=ના ૯ કપાસ બોકસ તો ૦। ગ્રોસનુ શુ ?

૬) રૂ. ૦।-નુ રતી સોનુ તો તોલાનુ શુ ?

૭) ૩૦ શેર કેરીના રૂ ૧।।= તો ગાલ્લીનુ શુ ?

૮) ૧૨ શેર ચોખાનો રૂ ૧) તો ૧।। ખાડીનુ શુ ?

૯) રતીના રૂ ૦।-।। તો ગદિઆણાનુ શુ ?

૧૦) ૫ શેર કપાસના રૂ ૧।≡ તો ૧૨ મણનુ શુ ?

૧૧) ૧। વાલનો ૧) તો ૨।। ગદિઆણાનુ શુ ?

૧૨ રૂ. ૪૪)એ મણ ઘી મળે તો રૂ પાનુ કેટલુ આવે ?
૧૩) રૂ ૩૭ાએ માણી તો ૦ાા મણ ૨ શેરનુ શુ ?
૧૪) ૦ા મણ ૬ શેરના રૂ ૦ા= તો ૦ાા ભારનુ શું ?
૧૫) ૧ાા કળશીના રૂ. ૩૭ા તો ૨ ૪ાા≈નુ કેટલુ ?
૧૬) રૂ ૭ાા− કોથળો તો માણીનુ શુ ?
૧૭) રૂ ૩૭ાા− ગાલ્લી તો ૦ાા કળશી ૩ મણનુ શુ ?
૧૮) રૂ. ૨૫ાએ તોલો તો ૨ રતીનુ શુ ?
૧૯) રૂ ૨૮ાા તોલો તો ૩ વાલનુ શુ ?
૨૦) ૧૫ શેરના રૂ. ૩૭ા તો ૧ા શેરનુ શુ ?
૨૧) રૂ. ૦ા−નુ ૪ શેર તો ૨ા મણ ૬ શેરનુ શુ ?
૨૨) રૂ ૦ાાની ૯ શેર પાપડી તો રૂ ૦ાની કેટલી ?
૨૩) ૫ કાગળના રૂ. ૦ા૦ાા તો ૫ ધાનુ શુ ?
૨૪) રૂ ૧૩)= ગજ તો ૫ તસુનુ શુ ?
૨૫) રૂ. ૭ાનુ ૧૫ શેર તો રૂ. ૦ા=નુ કેટલુ ?
૨૬) ૨ા મણ ૬ શેરના રૂ ૭ા તો ૮ શેરનુ શુ ?
૨૭) રૂ ૦ા૦ાાના ૫ નગ તો ૨ ડઝનનુ શુ ?
૨૮) ૨૪ ચોપડીના રૂ. ૧૩)= તો રૂ. ૧)−ાામા કેટલી ચોપડી આવે ?
૨૯) ૧ મણ ૮ શેરના રૂ. ૧૬ાા= તો ૧ા શેરનુ શુ ?
૩૦) ૧ાા તોલો ૫ વાલના રૂ. ૫૩ા≈ તો ૧ા વાલનુ શુ ?
૩૧) રૂ. ૧૩૫)ના ૧ાા ખાડી ચોખા તો ૧ાા મણનુ શુ ?
૩૨) ૨ાા ડઝનના રૂ ૧૬ાા= તો ૧ નંગનુ શું ?
૩૩) રૂ ૫૩ા≈ મહીનો તો ૭ દિવસનુ શુ ?
૩૪) રૂ. ૨ાએ ડઝન તો ૭ નગનુ શુ ?
૩૫) રૂ. ૫એ ધા તો ૧૧ તાવનુ શુ ?

૩૬) રૂ. ૧૦ા≈ાા ૨ પાઇએ ખાડી તો ૯ મણનુ શુ ?
૩૭) રૂ ૧૨ાાએ મહીનો તો ૯ મણનુ શુ ?
૩૮) રૂ ૮૦)એ ગાદ્દની તો ૭ મણનુ શુ ?
૩૯) રૂ. ૪ાા≈ કુડી તો ૭ નગનુ શુ ?
૪૦) રૂ ૧૮ાા≈ાા ૨ પાઇનુ ૭ મણુ તો ગાદ્દીનુ શુ ?
૪૧) રૂ ૪ાા—ા ૧ પાઇના ૧૧ નગ તો ૧ ડઝનનુ શુ ?
૪૨) રૂ ૪ાા≈ આનાનુ ૯ મણુ તો ૨ાા માણીનુ શુ ?
૪૩) ૧૧ નગના રૂ ૨ાoાા ૨ પાઇ તો ૧ કુડીનુ શુ ?
૪૪) રૂ. ૧૧ા≈ા ૧ પાઇની ૭ કેરી તો ૧ાા ડઝનનુ શુ ?
૪૫) રૂ ૯ા—ા ૧ પાઇનુ ૭ મણુ તો oાા ભારનુ શુ ?
૪૬) ૫ તસુના રૂ ૧)≈ાાા તો ગજનુ શુ ?
૪૭) રૂ ૩૨ાાએ મહીનો તો ૯ દિવસનુ શુ ?
૪૮) રૂ ૧૧૪ા≈ ગાદ્દી તો ૬ મણનુ શુ ?
૪૯) ૪ શેરના રૂ oાા—ા ૧ પાઇ તો ૧ મણુ ૮ શેરનુ શુ ?
૫૦) રૂ. ૧૧૭એ ભાર તો ૩ મણનુ શુ ?
૫૧) રૂ ૧૩૫)એ ગાદ્દી તો ૧ાા મણનુ શુ ?
૫૨) રૂ ૯)એ મહીનો તો ૧ા મહીનો ૨ાા દિવસનુ શુ ?
૫૩) રૂ ૪૦)એ મહીનો તો ૯ દિવસનુ શુ ?
૫૪) રૂ ૬)એ શેર તો ૧ાા પાશેરનુ શુ ?
૫૫) ૭ નગના રૂ o)≈ાાા તો ૧૧ાા ડઝન ૨ નગનુ શુ ?
૫૬) રૂ ૩૭ાએ માણી તો રૂ ૨ાાનુ કેટલુ ?
૫૭) રૂ ૬૭ાા મહીનો તો ૮ દિવસનુ શુ ?
૫૮) રૂ. ૩૨ શેર પાપડીનો રૂ. ૧ા તો રૂ ૧૫)ની કેટની ?
૫૯) રૂ. ૩૭ાાએ સેકડો તો ૬૦ નગનુ શું ?

૬૦) રૂ. ૭૮ાાએ ભાર તો ૧૪ મણનુ શુ !

૬૧) રૂ. ૨)એ ડઝન તો ૭ નગનુ શુ ?

૬૨) રૂ ૫૩)≈ ખાડી તો ૧ાા મણનુ શુ ?

૬૩) વારના રૂ ૪ાા તો ૪ ગજ ૪ તસુનુ શું ?

૬૪) રૂ ૩૭ાાની ૧ાા કોડો તો રૂ ૮૭ાાના કેટલા નગ ?

૬૫) એક મણના ૧ાાા≈ાા તો રૂ ૪૫ાાાનુ કેટલુ ?

૬૬) ૧ાાા મણ ૫ શેરના રૂ ૨ાાા≈ાાા તે ગાલ્લીનુ શુ !

૬૭) રૂ. ૭૪ાએ ગાલ્લી તો ૧ા મણનુ શુ ?

૬૮) રૂ. ૩૭ાા≈ ગજ તો ૫ તસુનુ શુ !

૬૯) રૂ ઘડીના રૂ ૪) તો ૪ શેરનુ શુ ?

૭૦) રૂ ૭૬ાાા≈ ગાલ્લી તો ૪ મણનુ શુ !

૭૧) રૂ. ૧ાા ખાડીના રૂ ૨૨ાા≈ાા તો ૩મણનુ શુ ?

૭૨) રૂ ૫૪)એ મણ ઘી મળે તો ૧ શેરનુ શુ ?

૭૩) રૂ ૮૦)એ પેડીઉ તો ૩૨ શેરનુ શુ ?

૭૪) રૂ, ૩૯ાાએ ગાલ્લી તો ૧ા મણનુ શુ ?

૭૫) રૂ ૨૫)એ ખાડી તો ૧ાા મણ ૨ાા શેરનુ શુ ?

૭૬) રૂ. ૫૨ાાએ ગાલ્લો તો ૧ાાા મણ ૫ શેરનુ શુ !

૭૭) રૂ ૧૦૫)નુ ૧ાા ખાડી તો ૨ાાા મણ ૫ શેરનુ શુ ?

૭૮) રૂ ૧૪૦)એ ખાડી તો ૧ાા મણનુ શુ ?

૭૯) રૂ ૪ાા ગજ તો ૫ તસુનુ શુ ?

૮૦) રૂ ૨૦૫ાા મા ૧૩૭ દિવસ તો વરસનુ શુ ?

૮૧) રૂ ૧ા એ શેર તો ૩ રૂપીઆભારનુ શુ !

૮૨) રૂ ૨૧૬) ભાર તો ૧ાા મણનુ શુ ?

૮૩) રૂ. ૨ા≈ાાનુ ૧ાાા મણ ૫ શેર તો ૩ાા મણનુ શુ !

૮૪) રૂ. ૨૯ાા એ તોલો તો ૩ાા તોલા ૨ વાલનુ શું ?

૮૫) રૂ. ૪૭ાાએ ગાલ્લી તો ૧ાા મણ ૫ શેરનુ શુ ?

૮૬) વરસના રૂ. ૧૧૨ાા તો રૂ ૧ાા≈મા કેટલા દિવસ ?

૮૭) રૂ ૭૫)એ ગાઘ્રી તો ૨ાા મણ ૫ શેરનુ શુ ?

૮૮) રૂ. ૩૭ાા નુ ૧ાા તોલો તો રૂ. ૩ાા≈ાા નું કેટલું ?

૮૯) ૫ વાલના ૨ ૩ાા≈ાા તો તોલાનુ શુ ?

૯૦) પા≈એ મણ તો ૧ાા મણનુ શુ ?

૯૧) ૨ ૪૦ાા≈ના ૬૪ નગ તો ૪ નગનુ શુ?

૯૨) ૧૮ જમરૂખના રૂ ૦ા≈ તો ૩ ૪ાાના કેટલા ?

૯૩) રૂ. ૮૫એ કળશી તો ૧ માણીનુ શુ ?

૯૪) રૂ ૨૫ાાનુ ૧ ડઝન તો ૭ નગનુ શુ ?

૯૫) ૩ ટોપીના રૂ ૭ાા તો ૫ ડઝનનુ શુ ?

૯૬) ૧૩૭ દિવસના રૂ. ૪૧૧) તો વરસનુ શુ ?

૯૭) રૂ ૩૭ાા≈ાા ગજ તો ૨૧ તસુનુ શુ ?

૯૮) રૂ. ૫૨ાા મા ૬૦ દિવસ તો ૧ાા દિવસનુ શુ ?

૯૯) રૂ. ૫૪૦)નુ વરસ તો ૩ાા માસ ૨ દિવસનુ શુ

૧૦૦) રૂ ૧૭૫) ખાડી તો પાા મણનુ શુ ?

૧૦૧) રૂ ૬૭ાાએ ગાલ્લી તો ૩ાા મણનુ શુ ?

૧૦૨) ૧૫ શેરના રૂ ૦ા– તો ૪ મણ ૨ શેરનુ શુ ?

૧૦૩) રૂ ૧૧૨) બાર તો ૫ શેરનુ શુ ?

૧૦૪) રૂ ૧૨ાાએ કુડી તો ૩ ૩ાાના કેટલા નગ ?

૧૦૫) રૂ. ૭૫) ગાઘ્રી તો રૂ ૧૨ાા નુ કેટલુ ?

૧૦૬) રૂ ૨ાા– ડઝન તો ૭ નંગનુ શું ?

૧૦૭) ૭ કેરીના રૂ. ૧)–ાા તો ૮ા ડઝન ૧ નગનુ શુ ?

૧૦૮) રૂ ૪૩॥એ મણ તો ૧॥ મણ ૧। શેરનુ શુ ?
૧૦૯) ૭॥ શેરના રૂ ૨।≈ તો મણનુ શુ ?
૧૧૦) ૧॥ શેરના રૂ. ૦॥ ૦। તો ૫। મણનુ શુ ?
૧૧૧) રૂ ૧)–॥ નુ ૩॥ શેર તો ૮॥ મણનુ શુ ?
૧૧૨) રૂ ૦॥≈ના ૩૨ કેળા તો રૂ ૦।≈॥ના કેટલા ?
૧૧૩) ૧॥ તોલાના રૂ ૩૭॥ તો રૂ ૦।≈નુ કેટલુ ?
૧૧૪) ૪ ડઝનનો રૂ ૧॥ તો રૂ ૩૬ના કેટલા નગ ?
૧૧૫) રૂ ૩૧નું ૧॥ મણ ૨॥ શેર તો રૂ ૦।–નુ કેટલુ ?
૧૧૬) રૂ ૦)≈ના ૩ નંગ તો રૂ. ૯)ના કેટલા નગ ?
૧૧૭) રૂ ૦)≈॥ની ૪ પેનસીલ તો રૂ ૧૧ની કેટલી ?
૧૧૮) ૦॥ વાલ સોનાના રૂ. ૦।≈ તો તોલાનુ શુ ?
૧૧૯) ૦॥ શેરનો રૂ ૦)૦। તો ૧॥ રૂપીઆનુ કેટલુ ?
૧૨૦) રૂ. ૧।નુ શેર ૦॥≈ તો ૧॥ મણ ૨॥ શેરનુ શુ ?
૧૨૧) ૨ શેરના રૂ ૦।≈॥ રૂ ૪૦॥નુ કેટલુ ?
૧૨૨) ૦। ડઝનના રૂ ૦)≈ તો ૧॥ ગ્રોસનુ શુ ?
૧૨૩) રૂ ૧૧ની ૧૬ ડઝન પેનસીન મળે તો ૪નુ શુ ?
૧૨૪) રૂ. ૩૭॥નુ ૧॥ તોલો તો ૧॥ રતીનુ શુ ?
૧૨૫) ૧ મણ ૮ શેરનો રૂ ૧॥ તો ૦॥ શેરનુ શુ ?
૧૨૬) રૂ ૦)≈॥નુ શેર ૦॥≈ તો ૧॥ મણ ૨॥ શેરનુ શુ ?
૧૨૭) ૪॥ મણ ૨ શેરના રૂ ૩૭॥ તો ૨ શેરનુ શુ ?
૧૨૮) રૂ ૯)ની ૧॥ ગ્રોસ પેનશીન મળે તો રૂ ૦)≈ની કેટલી ?
૧૨૯) ૪ પેનસીલના રૂ ૦)≈॥ તો ૧૯૨ પેનસીલનુ શુ ?
૧૩૦) રૂ, ૧૦॥નુ ૭ મણ તો રૂ ૦॥≈॥નુ કેટલુ ?
૧૩૧) ૭ શેરના રૂ. ૦।–। તો ૪ મણ ૮ શેરનુ શુ ?

૧૩૨) રૂ. ૪૦) મહીનો તો ૧૨ દિવસનું શુ

૧૩૩) રૂ ૩)≈નુ ૩ મણ ૫ શેર તો ૦)≈ાનુ કેટલુ ?

૧૩૪) રૂ ૨૨ાનું ૧૩ા મણ તો ૦ા મણ ૨ા શેરનુ શુ ?

૧૩૫) ૧ મણ ૫ શેરના રૂ ૧॥≈ તો રૂ. ૧૩ાનુ કેટલું !

૧૩૬) સેકડાના રૂ ૧૮॥ તો રૂ ૧~ના કેટલા નગ !

૧૩૭) રૂ. ૮૫નું ૧॥ કળશી ૨ મણ તો ૦॥ મણનુ શું ?

૧૩૮) ૧ા શેરના રૂ. ૦~॥ તો ૩॥ મણનુ શુ ?

૧૩૯) ૧॥ રીમના રૂ ૨૧ા તો ૦॥ ધાનુ શુ !

૧૪૦) રૂ ૪ા~ ૧ પાઇએ બાર તો ૨૪ શેરનુ શુ ?

૧૪૧) ૨૫ાએ માણી તો રૂ. ૨ા~ાનું કેટલુ !

૧૪૨) ૩ મણના રૂ ૧)≈॥ તો રૂ ૪ા≈નુ કેટલુ ?

૧૪૩) રૂ. ૦)≈ાના ૩ નગ તો ૭ા ડઝનનુ ?

૧૪૪) રૂ. ૪ાએ શેર તો રૂ. ૦ા≈નુ કેટલુ ?

૧૪૫) રૂ. ૧૦૦નો મહીનો તો ૯ દિવસનુ શુ ?

૧૪૬) રૂ ૦ા≈ાાનુ ૭ શેર તો રૂ ૩૫ા નુ કેટલુ !

૧૪૭) ૧॥ મણના રૂ ૨ા તો ૧૨ મણનુ શુ !

૧૪૮) રૂ ૦)≈ાનુ ૬ા શેર તો ૩ મણ ૫ શેરનુ શુ ?

૧૪૯) રૂ ૧॥≈નુ ૧ા શેર તો ૩॥ મણનુ શુ ?

૧૫૦) રૂ ૨ાનુ ૩ ગજ ૩ તસુનુ શુ ?

૧૫૧) રૂ ૫૮ાનુ ૧૨ મણ તો રૂ ૨ા≈નુ કેટલુ ?

૧૫૨) રૂ ૧૩) ડઝન તો ૭ નગનુ શુ ?

૧૫૩) રૂ. ૪૬॥≈ ગાસડી તો રૂ ૪ા≈નુ કેટલુ ?

૧૫૪) રૂ ૩૭ા માણી તો રૂ ૦॥ ૦ાનુ કેટલુ ?

૧૫૫) ૦॥ મણ ૨ શેરના રૂ ૧)≈॥ તો ૮૦ મણનુ શુ ?

૧૫૬) રૂ ૦)≋।।। ડઝન તો રૂ. ૨૨।।ના કેટલા ડઝન?

૧૫૭) રૂ ૨।એ શેર તો ૧। પાશેરનુ શુ?

૩ કેરી તો ૧૪ કેરીનુ શુ?

૧૫૯) રૂ ૧૬)એ મણ તો શેર ૦।≂નુ શુ?

૧૬૦) રૂ ૧૯)એ મણ તો શેર ૦।–નુ શુ?

૧૬૧) ૨ ડઝન ૫ નગના રૂ પા≋ તો ડઝનનુ શુ?

૧૬૨) ૦।।। ઠળશીના રૂ ૩૧।। તો રૂ ૩।૦।। નુ કેટલુ?

૧૬૩) રૂ ૩૧।।।≂ માણી તો રૂ ૭।।≂નુ કેટલુ?

૧૬૪) રૂ ૧૧૭) ભાર તો રૂ ૧।≂નુ કેટલુ?

૧૬૫) રૂ ૫૬।નુ ૧।। ખાડી તો ૦।।। મણ ૭।। શેરનુ શુ?

૧૬૬) રૂ ૪૫) ગ્રોસ તો ૨।। ડઝન ૪ નગનુ શુ?

૧૬૭) રૂ ૭૫) હજાર તો ૧૨૫ નગનુ શુ?

૧૬૮) રૂ ૧)મા ૩ મણ ઘઉ દળાય તો રૂ ૦।≂મા કેટલા દળાશે?

૧૬૯) રૂ. ૨)નુ મીઠુ ૨।। માસ ૫ દિવસ ચાલે તો બે આનાનું
કેટલો વખત ચાલે?

૧૭૦) રૂ. ૧)નુ ૩ ગજ તો રૂ ૦)≋નુ કેટલુ?

૧૭૧) ૨। ગજનો રૂ, ૧)– તો ૦।। ગજ ૧।। તસુનુ શુ?

૧૭૨) રૂ ૨૮।।। તોલો તો ૨૮।।। તોલાનુ શુ?

૧૭૩) ૧૨ આનાની તેરીખે રૂ ૧૫)નુ ૧૦ માસનુ વ્યાજનુ શુ?

૧૭૪) રૂ ૧૨।।ના ૧૦૦ નાળિએર તો રૂ. ૯)≂ના કેટલા?

૧૭૫) રૂ ૨૭।≂ તોલો તો ૨।।। તોલા ૭।।। વાલ ૦।। રતીનુ શુ?

૧૭૬) ગાલ્લી જુવારના રૂ ૧૩૫) તો રૂ ૧૨।≂ની કેટલી?

૧૭૭) ૮ રૂમાલના રૂ. ૨૫।। તો રૂ ૧૫।।≋ના કેટલા રૂમાલ?

૧૭૮) રૂ ૭૮)≈ની ખાંડી તો ૧૨ મણનુ શુ ?

૧૭૯) ૭૨ાાએ ખાડી તો ૩ાા મણનુ શુ ?

૧૮૦) ૩ મણના રૂ ૧૨ાા૦ા તો ખાડીનો ભાવ શો ?

૧૮૧) રૂ ૩૫માં ૩ રીમ કાગળ આવે તો રૂ ૦ાા≈ના કેટલા આવે ?

૧૮૨) રૂ ૨ાાએ મણ વેગણ મળે તો રૂ ૦ાા≈ના કેટના આવે ?

૧૮૩) રૂ ૧)નુ ૦ાા શેર ઘી મળે તો રૂ ૦ા≈નુ કેટલુ આવે ?

૧૮૪) રૂ ૧)ની ૧ાા શેર બત્ની મળે તો ૧ાા પાશેરનુ શુ ?

૧૮૫) ૩ શેર સોપારી નો રૂ ૧) તો રૂ ૧ા-ની કેટલી આવશે ?

૧૮૬) ૧૦૦) પેનનો - ૧ા- તો રૂ ૦ા≈ની કેટલી ?

૧૮૭) ૧ાા મણ ૫ શેરના રૂ ૧)=ાા તો ૭ાા મણનુ શુ ?

૧૮૮) રૂ ૯૩ાાનુ ૨૫૦ ગજ તો રૂ ૦ાા≈નુ કેટલુ ?

૧૮૯) રૂ. ૩ાનુ ૧૬૦ ગજ તો રૂ ૩)=નુ કેટલુ ?

૧૯૦) રૂ. ૧ાા≈ના ૧૫ નગ તો કુડીનુ ? સેકડાનુ શુ ?

૧૯૧) રૂ ૨)ની આમલી એક વરસ ચાલે તો રૂ ૦)-ા૧ પાકની
કેટલો વખત ચાલશે ?

૧૯૨) ૪ મહીનામા રૂ ૧ાાની સોપારી વપરાય તો ૫ દિવસમા
કેટલાની વપરાશે ?

૧૯૩) ૭ાા શેર ઘીના રૂ ૧૦) તો રૂ. ૦ાાનુ કેટલુ ?

૧૯૪) રૂ ૦)-ાામા ૨ પેનસીલ મળે તો રૂ ૧ાામા કેટલી આવે ?

૧૯૫) રૂ. ૬૭ાાના મહીના લેખે રૂ. ૨૦૧ કયારે મળશે ?

૧૯૬) રૂ ૫) માટે ૩ દિવસ નોકરી કરવી પડે તો રૂ. ૪૫) માટે
કેટલા દિવસ નોકરી કરવી ?

૧૯૭) રૂ. ૧૨ાાનુ ૨ાા મણુ તો રૂ. ૦)=નુ કેટલુ ?

૧૯૮) ૨ા મણુ કારેલાના રૂ પાા= તો ૨ા ખાડીનુ શુ ?

૧૯૯) રૂ ૧૨ાની ૧ાાા વાર બનાત મળે તો રૂ ૧ાાની કેટલી આવે ?

૨૦૦) રૂ ૧મા ૦ાાા શેર ઘી આવ્યુ તો રૂ ૦)-નુ કેટલુ આવશે ?

૨૦૧) રૂ ૩૭ાાનુ માણી તો ગાલ્લીનુ શુ ? રૂ ૧૫ા=નુ કેટલુ આવે ?

૨૦૨) આઠ આનાની તેરીખે રૂ ૩૫)નુ ૫ માસનુ વ્યાજ શુ ?

૨૦૩) ૬ ટકા લેખે રૂ ૩૫)નુ ૫ માસનુ વ્યાજ શુ ?

૨૦૪) રૂ ૫૨ાા એ ૧ાા ખાડી તો મણુનુ શુ ?

૨૦૫) ૮ પાઈની ૨ દીવાસળીની પેટી મળે તો રૂ ૪)ની કેટલી ?

૨૦૬) રૂ ૧૫૦નુ વરસ તો ૩ માસ ૩ દિવસનુ શુ ?

૨૦૭) રૂ. ૭૫)નો મહીનો તો ૨૯ દિવસનુ શુ ? રૂ. ૧૫) માટે કેટલા દિવસ નોકરી કરવી ?

૨૦૮) રૂ ૭ાા≡ાનો મહીનો ૨૪ દિવસનુ શું ?

૨૦૯) રૂ. ૨)-ાાએ મણુ તો રૂ ૩૩ાામા કેટલા મણુ મળશે ?

૨૧૦) રૂ ૧ાામા ૫ દિવસ તો રૂ. ૩૬)મા કેટલા મહીના ?

૨૧૧) રૂ. ૫૧ાએ ખાડી તો રૂ ૬=ાનુ કેટલુ આવે ?

૨૧૨) રૂ. ૪૬ાા=નો મહીનો તો ૭ દિવસનુ શુ ?

૨૧૩) રૂ ૬૧ાા=નો મહીનો તો ૧૯ દિવસનુ શુ ? ૧૩ દિવસનુ શુ ?

૨૧૪) દર પૌંડે ૪ પેન્સ પ્રમાણે ૭ાા પૌંડ કર ભરે છે તેની કુલ આવક કેટલી અને ચોકખી આવક કેટલી ?

૨૧૫) રૂ. ૮૭ાા હજાર તો ૩૭૫ નગનુ શુ ?

૨૧૬) રૂ. ૬૨ા હજાર તો ૮૭૫ નગનુ શુ ?

૨૧૭) રૂ ૩૧ા હજાર તો ૬૨૫ નગનુ શુ ?

૨૧૮) રૂ. ૮૩ાા હજાર તો ૦ાા સેકડા નુ શુ ?

૨૧૯) રૂ ૫૭) ઉપર રૂ ૧)≡ કર આપવો પડે તો એ લેખે રૂ ૧૯) કર કેટલી પેદાસપર આપવો પડે ?

૨૨૦) એક રૂપીએ ચાર પાઇ કર આપતા મારી પાસે રૂ ૪૭)ની ચોકખી પેદાસ રહે તો કુલ પેદાસ કેટલી ? અને કર કેટલો ભર્યો હશે ?

૨૨૧) આઠ આનાની તેરીખે રૂ ૭૫નુ ૫ માસનુ વ્યાજ શુ ?

૨૨૨) રોજ ૦ ૦ા≡નુ શાક જોઇએ તો વરસમા કેટલા રૂપી આનુ શાક જોઇએ ?

૨૨૩) ૩ ગજ દોટીનો રૂ ૧) તો રૂ ૦ા≡ની કેટલી આવશે ?

૨૨૪) રૂ ૭૫) ખાંડી તો ૧ાાા મણ ૫ શેરનુ શુ ?

૨૨૫) રૂ ૬૦ાા= ખાંડી તો ૩ મણનુ શુ ?

૨૨૬) ૧૨ ભીખારી વચ્ચે રૂ. ૧)≡ આપ્યા તો એ લખે ૭ ભિખારીને શુ આપવુ ?

૨૨૭) રૂ. ૧૫ાનો પગારદાર જુલાઇ માસમા ૭ દિવસ ગેરહાજર હોય તો એ માસમા તેને શુ મળશે ?